

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Martina Hružová

Kriminalita mládeže

Olomouc 2016

Vedoucí práce: JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 15.4. 2016

.....

Martina Hrůzová

Děkuji JUDr. Zdeně Novákové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za konzultace, cenné rady a za kvalitní a přínosnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Úvod.....	7
1 Vymezení základních pojmů.....	9
1.1 Mládež.....	9
1.2 Protiprávní čin.....	12
1.3 Trestná činnost.....	12
1.4 Kriminalita.....	12
1.5 Delikvence.....	13
1.6 Sociálně patologický jev.....	14
2 Kriminalita mládeže a faktory ovlivňující kriminalitu mládeže.....	14
2.1 Konstituce.....	15
2.2 Etnická příslušnost.....	16
2.3 Osobnost.....	17
2.4 Rodina.....	18
2.5 Škola.....	20
2.6 Skupiny a subkultury mládeže.....	21
2.6.1 Subkultura drogová.....	22
2.6.2 Subkultura extrémní chudoby.....	22
2.7 Vliv médií.....	23
3 Nečastější druhy kriminálního chování mládeže.....	23
3.1 Násilné.....	24
3.1.1 Šikana.....	24
3.1.2 Kyberšikana.....	25
3.2 Majetková.....	25
3.2.1. Vandalismus.....	26
3.3 Mravnostní.....	26
3.4. Drogy.....	26

3.5. Tabák.....	27
3.6. Alkohol.....	28
4. Prevence.....	29
4.1 Primární prevence.....	29
4.1.1 Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.....	29
4.1.1.1 Preventivní program.....	30
4.1.1.2 Systém organizace a řízení primární prevence rizikového chování u žáků.....	31
4.1.1.3 Začlenění primární prevence rizikového chování u žáků do školních vzdělávacích programů.....	32
4.2 Sekundární prevence.....	33
4.3 Terciární prevence.....	33
5 Opatření ukládaná mladistvým.....	34
5.1 Kurátor pro děti a mládež.....	34
5.2 Výchovné opatření.....	35
5.3 Ochranná opatření.....	36
5.4 Trestní opatření.....	36
6 Ústavní výchova.....	37
6.1 Diagnostický ústav.....	37
6.2 Dětský domov.....	38
6.3 Dětský domov se školou.....	38
6.4 Výchovný ústav.....	38
7 Empirická část.....	40
7.1 Výzkum.....	40
7.2 Metodologie výzkumu.....	40

7.3 Výsledky.....,	42
Závěr.....	54
Seznam použitých zdrojů.....	56
Anotace.....	61

Úvod

Kriminalita mládeže je velmi citlivé téma. Jedná se v těchto případech o osoby, které nedovršily osmnáct let. Je velice důležité dbát na výchovu a vzdělání dětí, mládeže i dospělých, ale také je důležitá neustálá informovanost o tom, jak předcházet kriminalitě mládeže. Prevence kriminality mládeže je důležitá od útlého věku, je nezbytné nabídnout dítěti různé aktivity, které pro dítě budou atraktivní a budou ho bavit a provázet ho i v období dospívání. V této bakalářské práci se snažím poodhalit příčiny kriminality páchané mládeží.

Mám zde uvedené základní pojmy jako je mládež, trestný čin, protiprávní čin, delikvence, kriminalita, sociálně patologický jev...Také uvádím hlavní příčiny kriminality mládeže. Jedná se především o vliv konstitucí, do kterých řadíme příslušnost k pohlaví, ADHD nebo psychopatii. Dále se jedná o etnickou příslušnost nebo o rozvoj osobnosti. Jako významný faktor také zmiňuji rodinu, vliv školy, party nebo různé subkultury, a vliv médií. Vliv médií si v této době rodiče moc nepřipouští, tento způsob výchovy je pro ně pohodlnější, ale následky mohou být v dalším průběhu života nepříjemné.

Mladiství většinou páchají trestnou činnost z nudy nebo z nerozvážnosti, a také aby se ukázali před svými vrstevníky. Mnoho mladistvých se stane pachatelem trestného činu aniž by o tom věděli. To je typické pro vandalismus nebo i drobné krádeže. Neuvědomují si, že i drobné pošťuchování spolužáků nebo vtípky na sociálních sítích jsou pro druhé nepříjemné a jsou brány jako šikana nebo kyberšikana. Mnoho mladistvých se svými spoluvrstevníky experimentuje s drogami, alkoholem a tabákem. Většinou zneužití těchto látek vede k odstranění zábran mladistvých a je pravděpodobné, že budou páchat i kriminalitu mravnostní. Proto je nesmírně důležitá prevence. Za prvotní se pokládá prevence primární, která se snaží předcházet vzniku problému. Na primární prevenci se podílí nejen rodina, ale i škola samotná s využitím různých preventivních programů i s pomocí příslušníků PČR. Zmiňuji zde i dokument Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Jedná se o dokument, který se zabývá předcházením rozvoje rizik, které mohou směřovat k rizikovému chování. V případech, kdy již kriminální čin mladistvý spáchal, ukládají se vůči němu různá opatření – výchovná nebo ochranná opatření. Dále pak může dojít i

k takovému opatření jako je ústavní výchova. Je však možnost domluvy na obou stranách- na straně pachatele a na straně oběti. Touto činností se zabývá probační a mediační služba, která pomáhá a dohlíží na řádné plnění uděleného trestu pachateli nebo na řádné plnění povinností, které pachateli byly uděleny. Další možností je využití kurátora pro děti a mládež, který pomáhá rodinám a dětem, které mají problémy s výchovou, nenavštěvují řádně školu, páchají různé přestupky nebo vedou svůj život zahálčivým způsobem. Kurátor se jim snaží ve všech oblastech pomoci, spolupracuje s rodinou a se všemi institucemi, které problémového jedince ovlivňují.

V praktické části jsem se zaměřila na otázku vývoje kriminality mladistvých a na strukturu této kriminality. Zaměřila jsem se na Olomoucký kraj. Pomocí analýzy dat, která jsem získala z internetových stránek PČR jsem zpracovala výsledky do grafů a tabulek a získala odpovědi na stanovené otázky. Pak jsem se zaměřila na prevenci kriminality páchané mládeží. Pomocí analýzy SWOT jsem zjišťovala silné a slabé stránky, které jsou v dnešní době pro prevenci kriminality mládeže aktuální. Dále jsem se v této analýze zaměřila na případné hrozby, které ohrožují možný úspěch prevence kriminality a příležitosti, s kterými je potřeba náležitě pracovat, aby prevence kriminality mládeže byla co nejvíce úspěšná.

1 Vymezení základních pojmů

V první kapitole pojednávám o pojmech, které jsou typické pro problematiku kriminality mládeže. Jedná se o pojem mládež, kde jsem pojem definovala, ale snažila jsem se vysvětlit i tuto problematiku z psychologického hlediska (období, kdy si jedinci prochází složitým vývojovým obdobím), dále vysvětluji pojmy jako je trestný a protiprávní čin, kriminalita, delikvence a sociálně patologický jev.

1.1 Mládež

Definice tohoto pojmu se nachází v pedagogickém slovníku. Mládež můžeme označit jako sociální skupinu tvořenou lidmi, kteří dosáhli přibližně věku od 15 do 25 let, tito lidé pak ve společnosti neplní role dětí, ale společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Tato skupina má svůj způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiné nechce přijímat a z tohoto důvodu si vytváří hodnoty nové. Právě i tento důvod je následkem toho, že vzniká v průběhu socializace napětí, které je vyvolané u mládeže větší schopností prosazovat nové věci, ale menší ochotou společnosti tyto změny připustit (Průcha, 2009, s. 156-157). V zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) je tento pojem definován takto: „*není – li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí mládeží děti a mladiství*“ (zákon č. 218/2003 Sb., §2, odst. 1, písm. a).

Pozastavíme-li se nad termínem mladistvý, budeme vycházet z terminologie v oblasti práva a kriminologie. Tento termín je podle trestně právní úpravy člověk od 15 do 18 let, který má sníženou trestní odpovědnost, na rozdíl od dospělého, který tuto trestní odpovědnost sníženou nemá (Průcha, 2009, s. 157). V knize Právní postavení mladistvých Ilona Schelleová definuje blíže pojmy mládež a mladistvý. Tyto pojmy zde zmiňuje v návaznosti na kriminalitu mládeže a mladistvých. Zaměřuje se tedy na mládež- což jsou jedinci mladší 15 let, tzv. nedospělců a mladiství, které vymezuje ve věkovém rozhraní od 15 do 18 let (Schelleová a kol., 2004, s. 19).

Z psychologického hlediska je možné hovořit o období puberty a obdobím adolescence.

Tato období jsou přechod mezi dětstvím a dospělostí. Nastávají velké změny jak na úrovni psychologické tak i na úrovni fyziologické. Na osobnost jsou také kladeny nároky jako již na dospělého jedince, a proto jsou tato období u některých jedinců i období konfliktnosti a vzpurnosti.

V období puberty nejsou výjimkou spory mezi rodiči a dětmi, je to způsobeno výkyvy nálad a určitou nestabilitou emocí. V tomto období je důležitá podpora a pochopení jedince ve vývoji ze strany dospělých, hlavně rodičů (Čížková a kol., 2005, s. 105-106).

Pokud se v tomto období projevuje agresivní chování, nálady se velmi rychle střídají, je pravděpodobné, že jedinci neměli dostatek pozornosti ze strany rodičů. U všech osob se vztah k rodičům mění- děti se více odpoutávají a stávají se samostatnými. Jedinci se snaží vytvářet nové vztahy a chtějí se s někým jiným citově sblížit. Jedinci se vnímají velmi sebekriticky, což může být i nebezpečné a vést až k chování, které se odchyluje od společenského chování. Na druhou stranu můžou také jedinci být velice sebevědomí, což je druhý extrém, který může přerůst až do narcizmu (Čížková a kol., 2005, s. 108-109).

Jedinci se snaží o vlastní nezávislost, tvoří si vlastní názory, které pak prosazují, chtějí se samostatně rozhodovat. Při rozhovorech s dospělými pak dochází i ke konfliktům.

Jedinci se rádi stávají členy různých skupin, kde všichni uznávají stejné hodnoty a mají stejné vzory. Jedinec ve skupině vyjadřuje svůj názor a ze strany vrstevníků pociťuje podporu, zvyšuje si sebevědomí, získává mnoho zkušeností (Čížková a kol., 2005, s. 109).

Podstatnou rolí v období adolescence je utváření vlastní identity. Člověk by měl mít své charakteristické vzorce myšlení, stabilní emoce, svůj vzorec myšlení, měl by mít stanovený svůj žebříček hodnot, akceptovat společenské normy. Tyto normy musí přijmout za své a odpoutat se od rodiny a mít představy o zakládání rodiny vlastní. Člověk by měl být schopen sám se rozhodovat a „být sám sebou“ (Čížková a kol., 2005, s. 113).

Adolescenti bývají často rázní a nekompromisní, je pro ně typické prosazování vlastních názorů, které jsou dle nich správné, situace umí zjednodušit, rádi riskují, jsou odvážní, nemají rádi autoritu, pokud se do takové situace dostanou, reagují negativně. Jsou také více realističtí, snaží se získat nové poznatky, ty jsou schopni seřazovat do vztahů a hledat jejich souvislosti. Rádi navazují nové společenské vazby, jsou rádi členy určitých skupin (Čížková a kol., 2005, s. 116).

V těchto obdobích působí na jedince ve vývoji mnoho činitelů. Podle toho, jak na jedince působí, tak se osobnost jedince utváří. Jedinci se mohou dostat do situací, které na nich zanechají určité stopy. Veškeré vlivy, se kterými se jedinec setkal, se pak projeví v celkové osobnosti člověka. Negativní faktory pak mohou vést k utváření lidí, kteří se budou chovat delikventně, budou páchat kriminální činy.

Pokud mladistvý vykazuje nějaké delikventní chování, příčinou je většinou neukončený vývoj na straně somatické a psychické. Pokud v době spáchání trestného činu nedosáhl určité míry mravní a rozumové zralosti, není za činy, které spáchal, trestně odpovědný. Touto problematikou se zabývá dětský psycholog. Zjišťuje také motivaci ke spáchání trestného činu, zajímá se o osobnost pachatele, ale také o účel jeho činu, o spolupachatele, zda byl povzbuzován k tomuto činu a v jaké byl situaci, když trestný čin páchal (Pavlovský a kol. 2012, s. 108).

Dle Čírtkové existují dva typy pachatelů s delikventním chováním. Prvním je chronický celoživotní pachatel-recidivista a druhý je mladistvý pachatel. Velkou roly zde hraje věk pachatele, a to věk, ve kterém se začalo delikventní chování projevovat a také věk, kdy toto chování začínalo mizet a dále také závažnost problému.

Pro pachatele, který je označován jako chronický, je typické již od útlého věku chování, které sám těžko kontroluje, bývá vzteklý, vzdorovitý. S policií se setkává již i v mladším školním věku, jeho delikventní chování se stupňuje a v osmnácti letech se většinou dopouští závažných trestných činů. Mladistvý pachatel prochází standartním vývojem, jeho delikventní jednání se projevuje asi ve dvanácti letech. Zlom přichází nejčastěji v období puberty. Odmítá normy společnosti a dopouští se drobných trestných činů. Kriminální chování většinou mizí kolem osmnáctého roku (Čírtková, 2004, s. 76-78).

V takovém citlivém a bouřlivém období se mladiství mohou dopustit protiprávního nebo trestného činu.

1.2 Protiprávní čin

Dle zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů se rozumí „*protiprávním činem provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný*“ (zákon č. 218/2003 Sb., §2 ,odst. 2, písm. a).

„Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný“ (zákon č. 218/2003 sb., § 5, odst. 1).

1.3 Trestná činnost

„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný“ (zákon č. 40/2009 Sb., § 13, odst. 1).

Trestní zákoník pak dělí trestné činy na přečiny a zločiny. Přečiny jsou v trestním zákoníku vyloženy jako *„všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let“* (zákon č. 40/2009 Sb., §14, odst. 2).

Dále se v trestním zákoníku pojednává o pojmu zločin. Trestní zákoník označuje za zločiny *„všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let“* (zákon č. 40/2009 Sb., § 14, odst. 3).

Všechny trestné činy jsou výsledkem trestného chování lidí. Takové jednání se označuje jako chování kriminální neboli kriminalita.

1.4 Kriminalita

Kriminalitu lze definovat jako výskyt chování, které je trestné v dané společnosti. Je to souhrn trestných činů, vyskytujících se v konkrétních společnostech. Lze takto pojmenovat činy a chování, které se mohou sankcionovat dle trestního zákona. Jedná se o trestné činy a chování jak zjevné, tak latentní (Fischer, Škoda, 2009, s. 156).

Jedinci, kteří vykazují kriminální jednání, činy páchají po dlouhé úvaze s pečlivým naplánováním, když nedokáží řešit problémy a nevidí žádné jiné východisko nebo když na ně působí vrstevníci. Mladistvý může také páchat zločiny kvůli silnému emocionálnímu rozrušení, ale jsou i případy, kdy se jedinec naopak velmi silně ovládá. Veškeré jeho jednání je ovlivňováno mnoha faktory, které na něj působí nebo v jakých situacích se nachází. (Čírtková, 2004, s. 85).

S kriminalitou úzce souvisí i kriminální agrese. Agresi lze vyložit jako chování vědomé a záměrné (intencionální), které poškozuje druhého, násilně druhému brání ve výkonu činnosti, kterou chce vykonávat, ubližuje mu, druhému způsobuje utrpení nebo jej omezuje (Petrušek, 1996, s.44), nebo jako jednání, nebo projev násilí vůči některému objektu, nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit (Martínek, 2009, s 9).

Pokud agrese nějakým způsobem a obsahem útočí na zájmy a hodnoty chráněné právním způsobem, s výrazným zaměřením ublížit, jedná se o kriminální agresi. Kriminální agrese bývá často spojována s fyzickým násilím či útokem, ale lze do této definice také zahrnout i různé projevy např. pohružky násilí. Rejstřík kriminální agrese je tedy velmi široký (Čírtková, 2000, s. 164). Podle toho jak je kriminální agrese promyšlená a připravená, lze rozlišit kriminální agresi reaktivní, neplánovanou a bez přípravy a kriminální agresi promyšlenou, připravovanou, programovou (Čírtková, 2000, s. 164).

S kriminalitou souvisí i pojem delikvence.

1.5 Delikvence

Průcha v Pedagogickém slovníku delikvenci vysvětluje jako „*všechny typy jednání mládeže, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků*“ (Průcha, 2009, s 46).

Ve velkém sociologickém slovníku Petruska uvádí, že je delikvence obecně činnost, která porušuje zákonné či jiné normy chování a způsobuje společnosti

nebo jednotlivci újmu. Obvykle se pod tímto pojmem rozumí „*protispolečenské chování v širším smyslu než kriminalita*“ (Petrušek, 1996, s.180).

Dále delikvenci můžeme popsat jako chování antisociální, které se může pojit s právními důsledky. Přičemž delikvenci lze chápat jako mírnější porušení právních nebo morálních norem dětmi nebo dospívajícími (Koudelková, 1995, s. 35).

Delikventní chování může být aktivita příležitostná nebo opakující se, jedinec může provést jednotlivý delikventní akt, ale může být i stálý delikvent. Delikventní akty se mohou pohybovat od relativně menších přestupků, které se stávají v důsledku nedospělosti dítěte až po vážné trestné činy (Koudelková, 1995, s. 35 -36).

Delikventní chování je bráno jako špatné, pro společnost škodlivé, u sociálně patologických jevů je tato problematika trochu složitější, jedná se především o pojmy sociálně patologické chování a o chování deviantní.

1.6 Sociálně patologický jev

Sociální patologie označuje sociálně patologický jev jako nezdravý, abnormální a obecně nežádoucí společenský jev. Těmito jevy se zabývá a snaží se je popsat řada vědních disciplín, zejména sociologie, psychologie, medicína, etopedie a další (Škoda, 2009, s. 13-14).

Sociální patologie se tedy zabývá takovými projevy chování, které jsou společností ohodnoceny jako nežádoucí a to proto, že porušují právní, sociální i mravní normy. Lze tak sociální patologii chápat jako odvětví ze sociologie (Škoda, 2009, s. 14).

V současnosti se tento pojem nahrazuje i pojmy jako je sociální deviace nebo sociální dezorganizace, ale sociální patologie se od sociální deviace liší. Jevy deviantní nemusí totiž být vždy jevy patologické, zatím co sociálně patologické jevy jsou vždy negativní pro společnost nebo jednotlivce. Toto pravidlo však u deviantních jevů nemusí vždy platit (Škoda, 2009, s. 14).

2 Kriminalita mládeže a faktory ovlivňující kriminalitu mládeže

Jedince je nutné usměrňovat a působit na něj různými faktory, za významné považují rodinu a školu, ale i mnoho dalších faktorů jako je konstituce, etnickou

příslušnost, osobnost, subkultury a média. Vše ovlivňuje vývoj mladistvé osobnosti a podílí se na tom, jak se bude dále cesta těchto mladých lidí ubírat.

2.1 Konstituce

Mezi nejpodstatnější konstituce, které ovlivňují kriminalitu mládež lze zařadit následující: příslušnost k pohlaví, ADHD, psychopatii a úroveň rozumových schopností.

Příslušnost k pohlaví

„Disponujícím konstitučním faktorem je i pohlaví jedince. Muži se podle dostupných statistik dopouštějí trestných činů mnohem častěji než ženy, a to ve všech společnostech, ve všech dobách, nezávisle na své příslušnosti k etnické skupině i nezávisle na druhu trestné činnosti“ (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 34).

Mužský hormon testosteron působící na fungování mozku a utváření těla také ovlivňuje vrozeně vyšší agresivitu mužů (agresivita přímá a neslovní) (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 34).

ADHD – syndrom hyperaktivity

ADHD řadíme mezi poruchy chování, zkratka vyjadřuje „*Attention Deficit Hyperactivity Disorder*“. (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 27) Pokud dítě v průběhu vývoje má nedostatek kognitivních a percepčních motorických funkcí a v oblastech regulace afektu a emotivity a v sociálním přizpůsobení, tak se právě tento syndrom může projevit. Základní znaky projevu syndromu ADHD jsou impulzivita, hyperaktivita či hypoaktivita, nepřiměřená pozornost v určitých stupních (Martínek, 2009, s. 86).

Psychopatie-psychopatická osobnost

Většina psychiatrických škol popisuje psychopatii jako trvalou vrozenou osobnostní dispozici, která staví osobu mimo normu (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 30).

Dle Giddense jsou psychopaté lidé mající potěšení ze samoučelného násilí, jsou to jedinci uzavření a bezcitní. Celá problematika týkající se psychopatie je velice náročná, jedinci s těmito sklony se ale občas dopouští násilných činů. Otázkou je, zda psychopatické rysy predisponují ke zločinu, protože všechny výzkumy týkající

se psychopatů se prováděly u vězňů, kteří byli usvědčeni, a vlastnosti, které zde byly zmíněny, jsou okamžitě chápány jako negativní (Giddens, 1999, s. 191).

Úroveň rozumových schopností

Průzkumy opakovaně potvrzují sníženou úroveň rozumových schopností u lidí, kteří se ve vězeních a nápravných ústavech nacházejí (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 32).

Dle Matouška mají ženy i dívky výraznější intelektový deficit, u kterých se projevuje delikventní chování než muži a chlapci s projevy delikventního chování. (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 32)

Muže a ženy však může spojovat příslušnost k etnické skupině. Tento faktor ovlivňuje chování a jednání lidí, může lidi spojovat, ale i rozdělovat.

2.2 Etnická příslušnost

Kulturní praktiky a názory určité skupiny lidí odlišujících se od ostatních jsou označovány pojmem etnicita, Samotní příslušníci těchto skupin se považují za kulturně rozdílné od jiných skupin, které se vyskytují ve společnosti, a tak je tedy společnost i vnímá. Etnické skupiny se od sebe odlišují řadou charakteristik, nejčastěji se jedná o jazyk, dějiny, původ, náboženství, styl oblékání či zdobení (Giddens, 1999, s. 228).

Další pojem, který nám může přiblížit problém kriminality z pohledu faktorů, a který ovlivňuje kriminalitu, je pojem etnická menšina. Kulturní zvyklosti většiny se liší od zvyklostí menšin. Je to jiné náboženství, hodnoty, životní styl. Pro etnické menšiny je také typické, že žijí odděleně od společnosti většinové. Jsou mezi nimi bariéry-horší společenské postavení, život ve zvláštních čtvrtích či oblastech, profese s nízkou prestiží.... Jde také o nízkou ochotu příslušníků většiny se vdávat nebo si brát lidi, kteří patří do menšinové společnosti. Příslušníci menšin mají zpravidla nižší příjem, horší podmínky k bydlení, nižší vzdělání a výživu a zdravotní stav, je zde vyšší úmrtnost a nezaměstnanost a vyšší kriminalita (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 135-136).

Dle Šiškové etnické minority sebou nesou řadu kriminogenních rizikových faktorů, jejich postavení ve společnosti je méně výhodné a jejich míra kriminality je několikanásobně vyšší než u populace majoritní (Šišková, 2001 s. 157).

Členové minorit jsou pod větším dohledem občanů a policie, tím je také jejich kriminalita uměle zvyšována. Proto se tedy i o jejich trestné činnosti ví. Vzhledem k jejich finanční situaci se jim nedostává ani dobrá právní pomoc, a motivace k její obstarání je také malá, proto se tito lidé také častěji dostávají do vězení (Šišková , 2001, s. 158).

Ať už lidé jsou součástí odlišné kultury nebo ne, každý je jiný, jejich osobnost se vytváří odlišně a jedinci proto nemohou být naprosto stejné povahy či názoru.

2.3 Osobnost

Osobnost lze charakterizovat jako relativně trvalé uspořádání charakteristik a to biologických, sociálních a psychologických, ty jsou pak uspořádány do jedinečného celku duševního dění. Pro zkoumání osobnosti určitého člověka se musíme zabývat otázkou, jakým je. Zkoumáme jeho duševní stránku, co je pro člověka typické, čím se podobá a naopak čím se liší od ostatních. Zjišťujeme, co člověk umí, jakými způsoby usiluje o určité věci (Čírtková, 2000, s. 58).

Duševní život má svou celostní povahu, má svou mnohotvárnost a proměnlivost. Je integrovaný v každém okamžiku dění. Osobnost lze vnímat jako individuální celek chování a prožívání, její psychické procesy, stavy a vlastnosti jsou uspořádány. Pokud osobnost ztratí pocit jednoty psychického dění, může se jednat o příznaky vážné poruchy osobnosti. Jestli se vytratí vědomí jedinečného duševního života, osoba může trpět a subjektivně strádat. Může se stát, že ztratí i možnost plného uplatnění ve společnosti.

Pojem osobnost klade důraz na celostní, integrativní povahu duševního dění. Velmi podstatným znakem je i jedinečnost. Osobnost každého člověka je jedinečná (Čírtková, 2000, s.57-58).

„Setkáváme se se značnou řadou pokusů charakterizovat osobnost pachatelů kriminálního chování určitými psychickými a osobnostními zvláštnostmi, kterými se odlišují od běžné populace. V podstatě se jedná o postižení dvou hlavních otázek:

- 1. Jaká je motivace, struktura potřeb a hodnotový systém pachatelů trestných činů.*
- 2. Zda lze na základě odlišností v psychických vlastnostech a projevech definovat jednotný osobnostní model pachatele“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 163-164).*

Na současné úrovni zkoumání se nepodařilo prokázat existenci typických psychických charakteristik, které by jedince předem určovali k delikvenci (Fischer, Škoda, 2009, s. 164).

Mohou se však vyskytovat znaky osobnosti, které poukazují na osobnosti s kriminálním chováním. Prvním znakem je impulzivita, lze ji definovat jako neschopnost odložit uspokojení. Tento znak může být spojen i se syndromem hyperaktivity (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 55). Osoby, které se chovají delikventně, preferují uspokojení okamžité než uspokojení vzdálené, a to i v případě, kdy je odměna za oddálení uspokojování potřeb mnohonásobně vyšší než zisk, který by přineslo okamžité uspokojení potřeb (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 55-56). Dále osoby, které jednají delikventně, mají do budoucího života méně realistické očekávání, tímto znakem se také liší od svých vrstevníků, kteří dbají na zákon. U delikventně jednajících osob převládá představa budoucnosti s nereálným optimismem (Maroušek, Kroftová, 1998, s. 56).

Sebehodnocení (self-concept) je další znak, který je zkoumaný v souvislosti s chováním delikventů (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 56). Negativní sebehodnocení má většina delikventně jednajících osob, neváží si samy sebe, nepřipisují si žádnou hodnotu- o svých hodnotách nemají jasné představy, jejich sebehodnocení je zmatené, vyskytuje se v něm mnoho protikladů (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 56).

Pokud jde o srovnání s delikventními osobnostmi, tak jedinci, kteří mají delikventní jednání, mají nižší schopnost vcítění. Snadno se cítí ohroženi a hůře hodnotí situaci z pohledu druhých a špatně vnímají i to, jak se druhý cítí, je-li ohrožený, jednají bez respektu k druhým a špatně si záměry druhých vykládají (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 59).

Na rozvoji osobnosti se podílí i rodinné prostředí. Rodinní příslušníci na jedince působí velmi silně a ovlivňují ho ve všech směrech.

2.4 Rodina

Dalším významným faktorem ovlivňující vývoj mládeže je rodina. Rodina je „nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty

a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury“ (Průcha, 2009, s. 248).

Rodinu lze také chápat jako „*sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru- domově, uspokojující potřeby, poskytující péči a základní jistoty dětem“ (Průcha, 2009, s. 248).*

Vývoj jedince také formuje rodinné prostředí. Působí na veškeré charakteristiky jedince- jsou to charakteristiky tělesné, sociální a psychické. Rodina tak ovlivňuje dítě od narození až po období dospělosti. Je velmi důležitá pro rozvoj jazykových a komunikačních kompetencí, ovlivňuje emoční a kognitivní vývoj jedince, jeho hodnotové orientace, postoje a předsudky (Průcha, 2009, s.249).

Rodinné prostředí dle sociologických výzkumů utváří životní styl lidí, působí jak na profesní, tak i na životní dráhy, na ekonomické postavení a příjmy. Negativní rodinné prostředí, které působí na jedince je zapříčiněno negativními jevy ve společnosti (násilí, drogy, uvolněná sexualita) (Průcha, 2009, s.244).

Vyskytují se i takové případy, kdy rodina je sama sobě zátěží. Někdy je právě rodina zdrojem vzniku nebo následného rozvoje psychických problémů nebo i dokonce sociálně patologických jevů. V takových případech hrozí narušení psychosociálního vývoje všech členů rodiny a ohrožuje i jejich fungování. Bohužel v těchto případech jsou více ohrožené děti než dospělí.

Negativních jevů je mnoho, jedná se především o problémy, kdy je rodina disfunkční až afunkční a je spojena s psychickou deprivací nebo subdeprivací (Fischer, Škoda, 2009, s. 140). Problém, kdy je osobnost rodičů anomální, kdy rodiče z různých důvodů nemohou, neumění nebo nechtějí o děti pečovat, nebo když se rodiče chovají asociálně nebo antisociálně a problémy, kdy rodina není úplná, rodiče či výchova jsou náhradní, nebo problémy rodiny ústavní a příčinou může být i syndrom CAN – Child abuse and neglect-syndrom týraného a zneužívaného dítěte.

Tyto problémy lze označit jako poruchy rodičovské role“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 140).

Každé dítě v daném věku opouští rodinné prostředí a začne navštěvovat i jiné instituce, například školu.

2.5 Škola

Školu lze definovat jako „ *společenskou instituci pro řízenou edukaci, pověřenou vzděláváním a výchovou dětí a mládeže příslušných věkových stupňů v organizovaných, hromadných formách, podle určených vzdělávacích programů, jeden z pilířů institucionální struktury společnosti. Plní osobnostní, organizačně rozvojovou, kulturní a profesionalizační funkci, připravuje děti a mládež na samostatný vstup do života občanského, osobního a pracovního* “. (Průcha, 2009, s.297)

Škola je instituce, která by měla vždy spolupracovat s rodinami žáků, aby se minimalizovala možnost, že se žáci začnou chovat rizikově. Škola má určitý školní řád, ve kterém jsou pevně stanovená pravidla v chování. V domácím prostředí nemohou být pravidla určena tak jako ve škole. Ideálně jsou pravidla trochu volnější, musí být však pro dítě čitelná a pevně daná (Martínek, 2009, s. 69).

Jsou známé případy, kdy mohou být rodinná pravidla velmi široká nebo žádná pravidla neexistují. V prvním případě si dítě nedokáže pravidla v rodině dobře srovnat s pravidly školy. Školní pravidla jsou pro dítě velmi úzká. Chování, které dítě považuje za normální, je pro školu chování nepřijatelné (Martínek, 2009, s.69).

Výchova dětí je volná, dítě používá agresi a sebeprosazování, vyžaduje od ostatních respektování nebo se snaží ostatní děti si podrobit. Pokud není vše dle jejich představ, použijí moc a sílu k jejich dobytí (Martínek 2009, s. 69-70).

Další případ je typický velice striktními pravidly v rodině. Pro takovou výchovu je typický až vojenský dril, dítě je za každý krok vedle sankcionováno, v rodině panuje přísný řád, vše je naplánováno a určeno. Školní řád ve škole pro dítě má hranice velice široké a dítě si někdy neví rady. Z těchto dětí se stávají tzv. kulturní agresori. Před učiteli se chovají jako velice dobře vychovaní jedinci a dbají o svůj vzhled. Učitelům se snaží ve všem vyhovět. Učitel je přesvědčen o tom, že žák je perfektně vychovaný a plní úkoly, které mu učitel zadá. Při odchodu učitele se chování jedince změní. Dopouští se agrese na spolužácích, vše má promyšlené, se vším mu pomáhají jeho kamarádi, které navádí, vymýšlí na spolužáky různé přezdívky a nadávky (Martínek, 2009, s. 70-71).

Jakmile dítě přejde do školy, změní se jeho postavení, které v rodině mělo. Jeho životní rytmus se také zcela změní- musí vstávat do školy, zvykat si na rytmus,

kteřý mu určuje škola. Škola se snaží přizpůsobit každé dítě tak, aby bylo jako ostatní děti, které školu navštěvují (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 77).

Škola je vhodným místem pro budování nových vztahů, mládež se seznamuje se svými vrstevníky a mohou pak spolu být členy skupin nebo různých subkultur.

2.6 Skupiny a subkultury mládeže

Jedinci, kteří patří do skupiny mají společné cíle, jejich činnost je velmi podobná a udržuje se mezi nimi osobní kontakt. Z tohoto osobního kontaktu vznikají emocionální vztahy (respekt, obdiv, důvěra, závist...) a utváří se určité skupinové normy a pravidla, díky kterým skupina funguje a uplatňují se skupinové procesy (kooperace, vedení, izolace, zkušební doby nováčků). Členství jedinců v různých skupinách je přirozený způsob života. Samotářství na jedince může působit tíživě. Pokud je jedinec členem skupiny, může uspokojovat řadu svých individuálních potřeb. Mezi tyto potřeby řadíme především potřebu sociálního kontaktu, uznání, bezpečí... (Čírtková, 200, s.139).

Jakmile se lidé narodí, jsou okamžitě členy nějaké skupiny, na ně pak tyto skupiny působí určitým tlakem. Příslušnost ke skupině může být dobrovolná- nazýváme jí neformální skupinou, nebo jedinec může patřit do skupiny formální- ta je podmíněna vnějšími okolnostmi. Neformální skupiny jsou důležitější z hlediska agrese - jedná se především o party. Důležité jsou zde vztahy, pokud jedinec udržuje s partou velmi dobrý blízký vztah, nemůže se od ní jen tak distancovat, většinou jedinec přijímá i normy, které jsou patologické a jeho individualita se ztrácí. Některé skupiny nesou i prvky rasistické ideologie v nichž se prezentuje velká agrese a násilí (Martínek, 2009, s. 72).

Skupiny složené převážně ze spoluvrstevníků ovlivňují jedince ve skupině k asociálnímu a antisociálnímu chování. Jedince tímto směrem většinou vede školní neúspěch nebo negativní rodinný vývoj. V partě se tyto lidé mohou seberealizovat a uspokojovat své potřeby, které si nemohou naplnit v rodině a ve škole. Jedinec, který se hlásí k antisociálnímu nebo k asociálnímu chování, se může velmi lehce identifikovat se vzorci chování této skupiny, vše tak může vyústit až v chování kriminální. Již ve školním věku dochází k poruchám chování, v adolescenci pak tyto poruchy nabývají společenského nebezpečí (Fischer, Škoda, 1998, s.85).

Vrstevnické party, které se mění v party delikventní vznikají seskupením mladých lidí, kteří se poznali v jedné instituci, méně často pak vznikají takové skupiny z lidí, kteří bydlí ve stejné ulici či čtvrti (Matoušek, Kroftová, 1998, s.85). Některé party začnou páchat kriminální činnost až tehdy, když se jim nedostává dostatku prostředků k tomu, aby mohly trávit volný čas dle svých představ (volný čas tráví na diskotékách nebo v hernách). Prostředky si opatřují drobnými krádežemi, postupem času se nebojí krádeže organizovat a plánovat a obchodovat s překupníky (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 85).

Subkultura je kultura odlišná (upřednostňovanými hodnotami a způsoby chování) od dominantní kultury, jež je přesto její součástí, subkultura má svá specifika. (Průcha, 2009, s. 294).

Deviantní subkultura je subkultura, jejíž členové se hlásí ke zcela jiným hodnotám než většina společnosti (Giddens, 1999, s. 555). Skupina se specifickými znaky se tedy nazývá subkultura. Nejčastější typy skupin, které se dopouští kriminální činnosti je subkultura drogová a subkultura extrémní chudoby.

2.6.1 Subkultura drogová

Subkultura drogová se často skládá z mladých lidí, kteří zažili neúspěch jak ve většinové spořádané společnosti, tak i ve stabilních delikventních skupinách. Kvůli tomu se snaží vytvořit skupinu a navzájem se podporovat. Typické je pro ně holdování alkoholu, drogám a sexuálním promiskuitě. Veškeré prostředky se snaží obstarat krádežemi, půjčkami či prodejem drog (Matoušek, Kroftová, 1998, s.88).

2.6.2 Subkultura extrémní chudoby

Do této skupiny se řadí lidé, o kterých se mluví jako o lidech z nejnižší třídy či z podtřídy (underclass), svou subkulturu si udržují po mnoho generací (Matoušek, Kroftová, 1998,s.101). Tato skupina je orientována zcela jiným směrem než se orientují jiné společenské třídy. Typické je páchání delikventní činnosti ve skupinách. Tato subkultura se přímo neztotožňuje se subkulturou násilí (Matoušek, Kroftová, 1998,s.101).

Ačkoli je vliv skupin a subkultur velký, dítě ovlivňují i média. Je to faktor, který působí velmi nenápadně, ale může být příčinou špatného chování mladistvých.

2.7 Vliv médií

Televize je nejvíce sledované médium dětmi a dospívajícími. Jedinci této činnosti věnují mnohem více času než ostatním mimoškolním (mimopracovním) aktivitám (Matoušek, Kroftová, 1998,s.102). Agresivní chování má tedy příčinu v mediálním násilí. Média mohou z velké části ovlivňovat myšlení, jednání a citění lidí. Televize manipuluje s informacemi, zjednodušuje realitu nebo upřednostňuje některé vzory (Martínek, 2009, s78).

„Sledování televizních programů (v nichž je mnoho filmového i zpravodajského násilí) v době dětství a časného dospívání zvyšuje násilnou kriminalitu těchto dětí s odstupem deseti až patnácti let, tedy v době, kdy dokončují dospívání nebo již jsou dospělé“ (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 105).

Násilí v televizi je tak významným faktorem, který ovlivňuje jedince. Ale jsou zde i jiné faktory, které se na vývoji jedince podílí. Jedná se o rodinu, společenské prostředí, negativní zážitky... (Martínek 2009, s.80). Pokud je dítě vychovávané televizí a ne osobami, které by na něj v daném období měly působit, tak přijímá i takové vzory, které vidí v televizi a od kterých by je vychovatelé měli odrazovat (Matoušek, Kroftová, 1998,s.106). Veškerá odpovědnost již dnes není jen na rodičích, ale i na učitelích a tvůrcích televizního vysílání. Značnou odpovědnost nese i stát-resp. orgány, které jsou pověřeny kontrolou chodu médií (Matoušek, Kroftová, 1998,s.107).

3 Nečastější druhy kriminálního chování mládeže

Ve společnosti se setkáváme s mnoha činy, které jsou trestné a jsou páchany mládeží. Ty nejčastější jsou násilné činy, šikana nebo kyberšikana, majetková a mravnostní trestná činnost nebo užívání drog, alkoholu a tabáku.

3.1 Násilné

Jedlička popisuje, že dítě se k násilnému chování učí, učí se prostřednictvím životních zkušeností, vyvrací tak teorii, že se děti se schopnostmi k násilí rodí. Násilné chování lidé pozorují u ostatních osob či sledováním televize, násilné jednání si osvojují prostřednictvím druhých osob (Jedlička 2004 s. 93). Pokud dítě má možnost sledovat takový model, pak se takovému chování často naučí. Pak tento získaný vzor sám uplatňují a nebojí se jej ve svém životě použít (Jedlička 2004, s. 93).

Jedlička uvádí že, rodiny, které používají agresivní taktiky, vychovávají děti, které se chovají velmi podobně. Dále popisuje, že lidé, kteří bydlí v okolí, kde se vyskytují různé formy násilí, či deviantní chování, se chovají deviantně nebo používají násilná gesta (Jedlička 2004 s.94).

Můžeme říci, že existují faktory ovlivňující násilné a agresivní chování. Je to vzrušení, které je zvýšené na základě frustrace nebo tím, že osobu jiná osoba provokuje, dále agresivní dovednosti, které chce jedinec uplatnit, tyto reakce jsou naučené od druhých osob nebo z masmédií, očekávání, které spočívá ve víře, že agresivní chování bude odměněno různými způsoby, a poslední je důslednost chování, které je zakotveno v určitých hodnotách, například, kdy se jedinec domnívá, že agresivita je vhodná (Jedlička 2004, s.95).

Násilnému činu může předcházet i šikana, která se vyskytuje u mládeže často a je těžké ji ihned odhalit.

3.1.1 Šikana

Šikana je definována jako „ *úmyslné a opakované fyzické i psychické ubližování slabšímu jedinci (skupině) silnějším jedincem (skupinou)*„ (Vágnerová 2009 s. 11). Problémem je, že šikanu lze lehce zaměnit s pouhým škádlením. Takto nejčastěji zaměňují šikanu a škádlení rodiče či samotní pedagogové. V takovém případě se vždy musíme zaměřit na jedince, který je obětí. Podstatné je to, jak to vnímá právě on – oběť.

Pokud je dítě šikanováno, ale nesvěřuje se rodičům nebo pedagogům, je možné na dítěti pozorovat jisté příznaky. Mezi ně patří především samotářství, dítě nechodí

ven s kamarády, nenavštěvují se, případně žádné kamarády nemá. Dítě nechce chodit do školy, není zván na výlety s kamarády, dítě střídá trasy domů, vyžaduje odvoz autem ze školy, neklidně spí, může domů chodit hladové, pokud mu agresori berou jídlo, dítě je smutné, apatické, nemá chuť k jídlu, často hlásí ztrátu věcí, může simulovat, stěžuje si na bolesti hlavy a břicha, bývá agresivní ke svým sourozencům nebo i k rodičům, je velmi často doma (Vágnerová 2009 s 17-18).

U mladistvých se velice často vyskytuje také kyberšikana, kdy dochází k ubližování jedinci prostřednictvím komunikačních technologií.

3.1.2 Kyberšikana

„ *Kyberšikana je specifický druh šikany, který využívá internet, mobilní telefony a další nástroje moderních komunikačních technologií za účelem ublížení či zesměšnění jiné osoby*“ (Hulanová 2012 s.37). Kyberšikana na sebe může brát mnoho podob. Agresor má mnoho možností, jak šikanovat svoji oběť. Jedná se především o zasílání výhrůžných emailů a SMS zpráv, výhrůžné telefonáty či obtěžování přes chat. Agresor může vytvářet i webové stránky, které oběť zesměšňují či na ní přímo útočí. Na tyto stránky pak agresor vkládá různé videonahrávky, obrázky, fotografie, které oběť uráží (Hulanová 2012, s. 37).

3.2 Majetková

Majetkovou kriminalitu lze charakterizovat jako „*útok proti cizímu majetku*“ (Štablová, 2008, s. 36). Mezi tuto kriminalitu řadíme zpronevěry, krádeže a podvody. V České republice je majetková kriminalita ta nejčastější. Cílem pachatele je se obohatit (podvody, lichva, krádež...), poškodit věřitele, cizí věc či porušit povinnost při správě cizího majetku, a nebo využít k trestné činnosti jinou osobu tzv. podílnictví. Nejčastěji se majetkové kriminality dopouští muži-90%, ženy pak asi z 8-10% a mladiství asi z 10-12% (Štablová 2008, s.36).

Osoby nemusí věci ihned krást, mohou je jen poškodit nebo zničit. Takové jednání označujeme za vandalismus.

3.2.1 Vandalismus

Fisher a Škoda popisují vandalismus jako typ chování u lidí, který je pro ně specifický. Také vandalismus lze označit za chování trestné, a tak je chápáno jako delikventní. Vandalové se dopouští zcela logicky nezdůvodnitelné činnosti jako je poškozování a ničení jak veřejného tak i soukromého majetku nebo věcných hodnot. Pachatel z těchto činů nemá žádný materiální zisk. Pachatelé vše dělají jen pro odreagování nebo pro své potěšení. Vandalismus je typický pro adolescenty, ti páchají tuto činnost většinou skupinově. Jednají tak většinou pod vlivem alkoholu nebo drog (Fischer, Škoda, 2009, s.55).

Drogy a alkohol jsou příčinou mnoha trestných činností např. již zmiňovaného vandalismu, mohou ovlivnit mladistvé do takové míry, že páchají i kriminalitu mravnostní.

3.3 Mravnostní

Mravnostní kriminalita je „*skupina trestných činů, jejichž typickým obsahem je protiprávní zasahování do sféry svobodného rozhodování o pohlavním styku, mravního a tělesného vývoje*“ (Chmelík, 2003, s.15-16). Tyto trestné činy páchají převážně osoby, u kterých je zjištěna sexuálně-patologická motivace (Chmelík, 2003, s.18).

Chmelík uvádí, že mravnostní trestné činy nejčastěji páchají osoby ve věku 16 let. Trestný čin, který je pro tuto věkovou skupinu typický je pak pohlavní zneužívání. V tomto trestném činu většinou chybí násilí, vše se děje po vzájemné dohodě aktérů. Typická je také láska mezi aktéry, ve většině případů se jedná o tzv. první lásku. Místa páchání těchto trestných činů jsou v mnoha případech příležitostná, jedná se především o různé večírky, organizované zájezdy nebo jen využití situace, kdy rodiče nejsou přítomní (Chmelík, 2003, s. 21).

V mnoha případech také hraje významnou roli alkohol a drogy.

3.4 Drogy

Pod pojmem droga se rozumí „*ilegální, nezákonné, státem nepodporované omamné nebo psychotropní látky (OPL). Jejich explicitní seznam je v českých podmínkách definován zákonem č. 167/1998 Sbírky o návykových látkách*“ (Záborský, 2003 Olomouc, s. 14).

Zábranský dělí drogy podle toho jak působí a dle chemického složení. Jedná se o tlumivé látky, kam lze zařadit např. morfin, heroin, metadon, anxiolytika a hypnotika. Další skupina nese název stimulacia, kam se řadí například amfetaminy, kokain a těkavé nitráty. Poslední skupinou jsou halucinogeny, do kterých patří konopné produkty, LSD, psylocibin, taneční drogy, těkavé látky (Zábranský, 2003 Olomouc, s. 15).

Závislost na drogách prochází stádii, které popisuje Zábranský ve své knize Drogová epidemiologie. První stádium nazývá experiment. Dotyčný si drogu bere s druhými osobami, pokud mu je droga nabídnuta, experimentátor poznává euforické zážitky, které mu droga způsobila. Důvodem užití drogy je zvědavost. Takové užití většinou nenarušuje zdraví, pracovní způsobilost, výkonnost ani finance dotyčného. Druhé stádium nazývá stádium aktivního vyhledávání, kde uživatel už vyhledává přítomnost ostatních uživatelů. Snaží se o tvoření vlastních zásob drog, dělí se o drogy i s ostatními uživateli. Pracovní aktivita je již narušena, je to způsobeno kocovinou či „dojezdy“. Finance jsou již utráceny za drogy. Třetí stádium je stádium zaujetí drogou. Finance jsou velmi využívány na koupi drog, spotřeba drog velmi narůstá. Uživatel náhle mění své postoje a udržuje si odstup od svého původního prostředí. Mění se také vzhled. Uživatel působí neupraveně, mění se jeho celkový vzhled, jeho výkony na pracovišti jsou horší, vyhýbá se lidem. Nálad se mu rychle střídají, finance jsou nadměrně investovány do drog. Poslední stádium je stádium závislosti. Lidé, se kterými se stýká, berou drogy. Uživatel obchoduje s drogami, půjčuje si peníze. Lže, krade. Bere drogy ve vysokých dávkách. Má psychické i fyzické problémy, je neupravený, dále ztrácí zaměstnání, je ve finanční tísní. Bere drogy, aby si připadal normálně, je plně zaujat drogou (Zábranský, 2003, s. 18-19).

Mezi drogy řadíme i tabák, je to droga lehce dostupná a mezi mladistvými velmi často užívaná.

3.5 Tabák

Tabák se řadí mezi první drogy, se kterými se děti setkávají. Nejčastěji ke zneužití tabáku dochází v rodině a to většinou od starších sourozenců nebo u kamarádů. Pokud dítě začne s kouřením, za nedlouho se u něj rozvine závislost psychosociální, u více jak polovičky pak vzniká fyzická drogová závislost (Metodické doporučení k primární

prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, s.14).

Tabák obsahuje jednu návykovou látku, která je mnohem návykovější než například heroin. Jedná se o nikotin. Proto je velmi těžké s kouřením přestat. Důvody, proč lidé začínají kouřit už v mládí je mnoho, u dívek se může jednat o pokus redukce hmotnosti, kouření je dětmi považováno za aktivitu dospělých a právě tímto způsobem se chtějí dospělákům přiblížit. Mladiství většinou kouří s kamarády ve skupinách, neuvědomují si zdravotní rizika, která jim hrozí, léčbu odmítají, případně v průběhu léčby ztratí zájem v ní dále pokračovat (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, s.92-93).

Pokud mladiství kouří, je pravděpodobné, že se setká i s alkoholem.

3.6 Alkohol

Alkohol Paula Goodyear ve své knize Drogy a teenager označuje za depresivum. Tato látka ovlivňuje mozkové funkce, tak, že je zpomalí, alkohol působí také tak, že odstraňuje zábrany, ovlivňuje také rychlost reakcí a koordinaci (Goodyear, 2001, s. 102). Alkohol zvyšuje krevní tlak a tím vede k hypertenzi, může vyvolat i poruchy srdečního rytmu. Nepříznivě ovlivňuje také funkci jater, ve kterých dochází k látkové výměně a i k odbourávání alkoholu (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, s.41).

Poruchy vyvolané alkoholem lze rozdělit.

1. Rizikové pití – zdraví osoby je ohrožováno alkoholem, ale symptomy poškození patrné ještě nejsou
2. Škodlivé pití – poškození zdraví, nebo i sociálního fungování si jedinec uvědomuje
3. Závislost na alkoholu – nese specifické příznaky, jedná se o psychiatrickou poruchu, která je již závažná, jedinec by měl podstoupit psychiatrickou léčbu (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních s.41-42).

Abychom předcházeli páchaní trestné činnosti mladistvými a zneužívání návykových látek, je nutné dbát na prevenci.

4 Prevence

Prevenci lze rozdělit na primární, sekundární a terciární. Významnou roli v primární prevenci hraje dokument Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních

4.1 Primární prevence

Dle Chmelíka je primární prevence zaměřena na širokou populaci, tato prevence směřuje do budoucna. Primární prevence by měla zabránit vzniku nežádoucího jevu. Masmédia, výchovně-vzdělávací zařízení i legislativa by měla přispívat k vytvoření celospolečenského klimatu, které je žádoucí a tak bude podporovat pozitivní chování jednotlivců a skupin. Je zapotřebí se zaměřovat na velmi mladou skupinu lidí a na prostředí, ve kterém se vytváří hodnotové orientace, postoje a sociální vztahy (Chmelík 2003, s. 34). Ve školách a školských zařízeních se snaží předcházet vzniku rizikového chování u dětí a mládeže. Touto problematikou se zabývá Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.

4.1.1 Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních

Primární prevence rizikového chování u žáka se zaměřuje na možnost předcházet vzniku rizik, která by se mohla projevat v chování žáka. Mezi rizikové projevy v chování řadíme především agresi, šikanu nebo kyberšikanu, násilí, vandalismus, intoleranci, antisemitismus, extremismus nebo rasismus, xenofobii či homofobii. Dalším rizikovým chováním je záškoláctví, užívání návykových látek nebo gambling, rizikové chování v dopravě nebo rizikové sporty, poruchy příjmu potravy, působení sekt, rizikové sexuální chování (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, hl.1, čl. 1, odst. 2, pís. a-g).

„Základním principem primární prevence rizikového chování u žáků je výchova k předcházení a minimalizaci rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností

a zvládnání zátěžových situací osobnosti“ (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, hl.1, čl. 2, odst.1).

Specifická primární prevence má za úkol realizovat programy či aktivity, které jsou zaměřeny na všeobecnou prevenci zaměřující se na všeobecnou populaci, u které se nezjišťuje, zda byl dříve u ní problém nebo nějaké riziko. Pokud se prevence zaměřuje na skupiny, u kterých je možný výskyt rizik, mluvíme o prevenci selektivní. Pokud u jedinců již byly zaznamenány rizikové faktory, jedná se o prevenci indikovanou. **Nespecifická primární prevence** podporuje zdravý životní styl a snaží se, aby si žáci osvojili pozitivní sociální chování prostřednictvím trávení volného času. **Efektivní primární prevence** obsahuje komplexní programy. Je založena na vytvoření dobrého klimatu, programy se uskutečňují v malých skupinách. Jsou zaměřeny na to, aby byl žák schopen si osvojit a rozvíjet své sociální a emočních dovedností a kompetencí a také aby žák zvládal konflikty či zátěžové situace.

Některé **primární prevence** také může být **neúčinná**. Většinou jde o pouhé předávání informací, o jednorázové akce, o akce, kde se děti zastrašují, pouhé sledování filmů, besedy s ex-usery, znevažování postojů žáka nebo hromadné kulturní a sportovní akce či potlačování diskuzí (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, hl.1, čl. 2 odst.1-5).

K tomu, aby byla primární prevence účinná a efektivní jsou k dispozici preventivní programy.

4.1.1.1 Preventivní program

Dokument, který se zaměřuje na výchovu a vzdělání žáka ke zdravému životnímu stylu, dbá na osobnostní a emoční rozvoj žáků a také na komunikační dovednosti se nazývá preventivní program. Aby byl preventivní program účinný a aby byla možná vůbec jeho realizace, je důležitá aktivita žáků, zapojení i zákonných zástupců žáků a v neposlední řadě i práce celého pedagogického sboru. Preventivní program se zpracovává na jeden školní rok metodikem prevence. Tento program je pak dále kontrolován Českou školní inspekcí (Metodické doporučení k primární prevenci

rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, hl1, čl 2, odst. 6).

Za zvolený preventivní program odpovídá ředitel školy. Pokud je preventivní program zvolen od externí organizace, měl by být program certifikovaný MŠMT nebo úřadem vlády, pokud tento certifikát nemá, je důležité se vždy informovat o způsobu průběhu daného preventivního programu na škole. Program musí vždy reagovat na specifické potřeby školy a i specifické potřeby žáků. Programem by vždy měli provázet proškolení lektori a neměli by mít problém s přítomností pedagogů a měli by poskytnout i informace pedagogům. Financování organizace by mělo být průhledné, jeho organizace by neměla být hromadná a informace by měly být jasné a vyvážené. A také by měl být evaluován realizátorem (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, příloha 1, str.11).

Veškerá organizace primární prevence je zajišťována několika orgány, které jsou hierarchicky uspořádány a plní své úkoly a funkce.

4.1.1.2 Systém organizace a řízení primární prevence rizikového chování u žáků

Orgánem, který má za úkol koordinovat a metodicky podporovat problematiku primární prevence je **MŠMT**. Realizuje systém prevence na národní úrovni. Má zřízen poradní orgán – Výbor pro koordinaci primární prevence a Výbor krajských školských koordinátorů prevence a spolupracuje např. s Úřadem vlády, s Radou vlády pro koordinaci protidrogové politiky, s Výzkumným ústavem pedagogickým, s pedagogickými fakultami, pedagogicko-psychologickými poradnami...

Na krajské úrovni působí **Krajský úřad**, ten pověřuje krajského školského koordinátora prevence, snaží se o vytvoření vhodných podmínek pro realizaci preventivních programů a současně kontroluje i jejich plnění. Dále se uplatňuje při realizaci funkčního systému vzdělávání pedagogických a dalších pracovníků školství na krajské úrovni a zřizuje pedagogicko-psychologické poradny.

Krajský školský koordinátor prevence dohlíží, zda jsou ve školách vhodné podmínky pro realizaci preventivních programů. Kontroluje plnění preventivních

programů a připravuje jejich vyhodnocení. Spolupracuje s krajským protidrogovým koordinátorem, s koordinátorem romské problematiky, manažerem prevence kriminality nebo s pracovníky OSPOD.

Metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně zajišťuje specifickou prevenci rizikového chování, spolupracuje se školním metodikem prevence a chování a udržuje kontakt s organizacemi, které se angažují v prevenci v kraji. Také spolupracuje s krajským školským koordinátorem, snaží se dále vzdělávat v problematice specifické prevence.

Ředitel školy a školského zařízení zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole týkající se primární prevence rizikového chování, Preventivní program kontroluje a koordinuje tvorbu, do školního řádu se snaží začlenit řešení problému souvisejících s výskytem rizikového chování ve školách, jmenuje školního metodika prevence, spolupracuje s metodikem prevence v PPP a krajským školským koordinátorem prevence, musí monitorovat a vyhodnocovat realizaci preventivního programu.

Školní metodik prevence a třídní učitel musí spolu spolupracovat, třídní učitel reaguje na varovné signály, které by mohly vést k rizikovému chování, snaží se o vnitřní pravidla třídy, spolupracuje se zákonnými zástupci žáků a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků i o rodinném zázemí každého žáka (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Hlava 2, čl 3, str.5-7).

4.1.1.3 Začlenění primární prevence rizikového chování u žáků do školních vzdělávacích programů

Primární prevence rizikového chování u žáka by měla být zařazena do školních vzdělávacích programů tak, aby byla přirozenou součástí školních osnov a aby ji škola nepovažovala za svoji nadstandartní aktivitu. Pedagogický pracovník dbá na to, aby prevence rizikového chování u žáků byla komplexní. Aby se tedy dotýkala:

„Psychosociální dovednosti (soběstačnost, autonomie, důstojnost, seberealizace, spokojenost v rodinných, přátelských a dalších mezilidských vztazích, sociální a kulturní

integrovanost, tvořivost, schopnost milovat, pracovat a žít v souladu s rozmanitou kulturou a světem).

- Existence (pečuji o sebe, o svůj zevnějšek, volím mezi zdravým a nezdravým způsobem života, jsem nezávislý a mám představu o své budoucnosti, věřím v budoucnost, vnímám, že život má smysl).

-Sounáležitost (vnímám se jako součást životního prostředí a Země, cítím se bezpečně ve škole, ve městě, jsem oceňován a ostatní si mě váží, mám kamarády a vážím si jich, umím se o sebe postarat a přijímat zdravotní/sociální pomoc a služby).

- Adaptabilita (dávám pozor na sebe a svůj zevnějšek, jsem žák, účastním se sportovních a rekreačních aktivit, setkávám se s lidmi a trávím s nimi volný čas, plánuji si volbu profese nebo zaměstnání, řeším s odvahou své problémy, mám právní povědomí)“ (Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeníchčl 4, str. 8, odst a-d).

Primární prevence se snaží zamezit vzniku nežádoucích jevů, pokud je situace již v pokročilejším stádiu, přichází prevence sekundární.

4.2 Sekundární prevence

Tato prevence se zaměřuje na skupiny či na jedince, u kterých lze předpokládat, že jejich činnost bude považována za sociálně-patologickou, nebo se v této situaci již nachází. Sekundární prevence se také zaměřuje na faktory jako je sociální prostředí, ve kterém jedinec žije, nebo na sociální vztahy. Hlavním úkolem je včas vyhledat problém, podat dostatek informací a poskytnout poradenství nebo sociální péče. K naplnění sekundární prevence slouží poradny, linky důvěry, pomoc poskytují i sociální pracovníci nebo výchovní poradci ve školách (Chmelík, 2003, s. 34).

Když selže i prevence sekundární, je možnost přistoupit k prevenci terciární.

4.3 Terciární prevence

Terciární prevence má jediný cíl, a to poskytnout a zajistit včasnou odbornou pomoc. Zaměřuje se také na minimalizaci škod, na eliminaci recidívy, resocializaci a postpenitenciární péči. Zaměřuje se na osoby a na skupiny, které již patří do kategorie sociálně negativního chování, těmto lidem pak poskytuje různé aktivity a opatření.

K terciární prevenci slouží léčebná zařízení, výchovná a léčebná zařízení, poradenské a ambulantní služby, vězeňství, občanská a charitativní sdružení, církevní aktivity (Chmelík, 2003, s. 34-34).

Ne vždy je prevence účinná, mladiství se může dopustit kriminální činnosti. Pak je nutné udělat zvolit kroky, které budou vhodné pro řešení daného problému pro mladistvého.

5 Opatření ukládaná mladistvým

Touto problematikou se zabývá zákon č. 218/2003 Sb. Tento zákon se zabývá tím, aby mladiství měli vhodné podmínky pro sociální a duševní rozvoj. Snaží se také mladistvé chránit před škodlivými vlivy a předcházet dalšímu páčání provinění (218/2003 Sb, § 9). Jednou ze správných cest je také využití kurátora pro děti a mládež.

5.1 Kurátor pro děti a mládež

Kurátor pro děti a mládež je ten, který poskytuje pomoc dítěti a celé jeho rodině v těžkých životních situacích. Kurátora pro děti a mládež je možné využít jakmile nastanou v rodině dítěte problémy. Jedná se o případy, kdy dítě chodí za školu, zneužívá návykové látky, páchá činy, které by v případě jeho plnoletosti byly považovány za trestné činy, má často konflikty s dospělými a se svými vrstevníky, páchá přestupky, vede zahálčivý způsob života, vyhledává skupiny, které vykazují disociální nebo asociální chování. Cílem kurátora je odstranit nebo aspoň zmírnit rodinné problémy nebo nasměrovat vývoj dítěte správným směrem. Kurátor spolupracuje s rodinou, s odpovědnými zástupci dítěte nebo se subjekty, které dítě ovlivňují – např. škola, školská zařízení, ústavní, zdravotnická zařízení. Dále spolupracuje s psychologickými a klinickými psychology, s policií České republiky, s probační a mediační službou, s krizovými centry a s různými neziskovými organizacemi, které se této problematice věnují. Snaží se pro rodinu a dítě zajistit odbornou pomoc, a to podle typu problému, jaké dítě a rodina mají. Jedná se o psychologickou pomoc, sociální, krizovou nebo umístění dětí do středisek výchovné péče. Kurátor se snaží dítě sledovat a na základě toho mu pomáhá. Sleduje, jak tráví volný čas, zda navštěvuje školu, zaměřuje se i na jeho budoucnost-povolání, bydlení, jaké jsou jeho projevy chování. Pokud je dítě umístěno v ústavním zařízení, kurátor spolupracuje s rodiči nebo s příslušnými pracovníky zařízení. Kurátor vypracovává

podrobnou správu o poměrech dítěte, účastní se veškerých soudních jednání, ústních jednání o přestupcích, vybraných úkonů trestního jednání, navštěvuje mladistvé ve věznicích nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence, kde se snaží zajistit podmínky pro vzdělávání, vyjadřuje se k možnostem podmíněného propuštění.

(<http://prorodinu.olomouc.eu/socialne-pravni-ochrana-deti/socialni-kuratela-pro-deti-a-mladez>)

Pokud pomoc kurátora není možná, je mladistvému uloženo výchovné nebo ochranné opatření.

5.2 Výchovné opatření

Výchovné opatření se ukládá v případě, že je upuštěno od trestného opatření (218/2003 Sb, odst.1).

Výchovnými opatřeními se rozumí dohled probační a mediační služby, udělení mladistvému výchovné povinnosti, omezení nebo napomenutí.

Dohled probační a mediační služby

Probační a mediační služba zprostředkovává dohled nad obviněným, obžalovaným či odsouzeným. Pokud obviněnému nebyla odňata svoboda, tento orgán dohlíží na to, aby plnil své uložené povinnosti, kontroluje zda vykonává trest a sleduje jeho chování. Tato služba se snaží zajistit a napomáhá k řádnému životu obviněného a snaží se ovlivnit obviněného tak, aby došlo k obnovení společenských a právních vztahů, které byly narušeny. (zák 257/200. Sb. §2, odst. 1)

Probační a mediační služba také řeší spory, které vznikly mezi obviněným a poškozeným. Jedná se o tzv. mimosoudní zprostředkování. S tímto řešením sporu musí souhlasit jak obviněný tak i poškozený. (257/200 Sb. §2, odst. 2)

Cíle probační a mediační služby jsou integrovat pachatele do společnosti, snaží se jednat tak aby pachatel dále neporušoval zákony. Snaží se o participaci poškozeného, kdy se mu snaží navrátit pocit bezpečí a důvěru ve spravedlnost. A snaží se chránit společnost tím, že usiluje o řešení konfliktů a rizikových stavů ve spojitosti s trestním řízením a snaží se o co nejefektivnější realizaci trestů a opatření, které byly osobě uloženy (<https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>).

Výchovné povinnosti- tyto výchovné povinnosti nařizuje soud a státní zástupce. Jedná se zejména o způsob bydlení (aby bydleli s rodiči nebo s dospělými odpovědnými za jejich výchovu), aby zaplatili přiměřenou peněžitou částku oběti trestného činu, vykonávali společensky prospěšnou činnost daného druhu, musí usilovat o vyrovnání s poškozeným, musí usilovat o náhradu škody, kterou způsobil, podrobit se léčení ze závislosti na návykových látkách, věnovat se pro něj vhodnému programu jako je program sociálního výcviku, psychologické poradenství, terapeutický program, vzdělávací, doškolovací nebo rekvalifikační program (218/2003 Sb, § 18).

Výchovná omezení-tato omezení ukládá také soud nebo státní zástupce. Jedná se o omezení jako např. zákaz návštěvy určitých akcí, zařízení nebo nevhodného prostředí, nestýkat se s určitými lidmi, neužívat návykové látky, neúčastnit se hazardu (218/2003 Sb, § 19).

Napomenutí-soud nebo státní zástupce v takových případech vytkne a upozorní na jeho protiprávní čin a možné důsledky. Přitom musí být přítomen i zákonný zástupce (218/2003 Sb, § 20).

Pokud mladistvý neplní své úkoly, když jeho výchova není řádná, nastává možnost uložit ochranné opatření.

5.3 Ochranná opatření

Ochrannou výchovu ukládá soud pro mládež a to v případech, kdy není o výchovu mladistvého postaráno a nedostatky výchovy nemohou být odstraněny. Když je výchova mladistvých zanedbaná nebo když prostředí, ve kterém žije mladistvý, neumožňuje mladistvého náležitě vychovávat (218/2003 Sb, § 21).

Další možností, je-li to nutné, je udělit mladistvému opatření trestné.

5.4 Trestní opatření

Trestní opatření musí napomáhat k dalšímu vhodnému vývoji mladistvého. Mezi trestné opatření lze zařadit např. obecně prospěšné práce, peněžité opatření, propadnutí

věci nebo majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na určité akce, podmíněné odsouzení, nepodmíněné odnětí svobody (218/2003 Sb, § 24).

Pro dobrý rozvoj osobností u dětí a mládeže vznikla tzv. ústavní výchova, která se snaží zajistit i řádnou výchovu v vzdělávání.

6 Ústavní výchova

Zařízení ústavní výchovy poskytují nezletilým osobám (3-18 let, případně zletilým do 19 let) náhradní výchovnou péči, dbají na jejich zdravý vývoj, řádnou výchovu a vzdělání. Zařízení dále spolupracuje i s rodinou ve věcech jako je rodinná terapie, nácvik rodičovských dovedností, které umožňují dobrou výchovu a péči v rodině. Zařízení poskytuje dětem podporu v případech přechodu dětí do jejich původních rodin nebo podporu při přemístění do náhradních rodin.

Zařízeními jsou diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy (109/2002 Sb, §1).

6.1 Diagnostický ústav

Do diagnostického ústavu jsou přijaty děti, u kterých bylo nařízeno předběžné opatření , ústavní nebo ochranná výchova. Tento ústav plní úkoly dle potřeb dítě, a to úkoly diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální, organizační a koordinační. Doba umístění dítěte do ústavu nepřesahuje 8 týdnů (109/2002 Sb, §5).

Napomáhá dětem odhalit příčiny jejich chování a následně je řešit např. doporučenými výchovnými postupy. Ke každému dítěti se přistupuje individuálně. Důležitá je spolupráce dítěte i rodiny. Dítě se účastní vzdělávání, kde je jim nabídnut i individuální vzdělávací plán, účastní se různých volnočasových aktivit, terapeutických programů, různým sportů dle zájmu dětí. Dítě by mělo být po pobytu schopno lépe komunikovat s rodinou či se společností a měl by lépe komunikovat s rodinou. V případě nutnosti diagnostický ústav spolupracuje s kurátorem pro mládež (<http://www.dum-brno.cz/dobrovolne-pobyty-podrobneji/>).

6.2 Dětský domov

Dětský domov pečuje o děti, plní úkoly týkající se výchovy, vzdělávání a plní sociální úkoly. Vše probíhá v souladu s individuálními potřebami dětí. Tyto děti nemají závažné poruchy chování, mají však nařízenou ústavní výchovu. Navštěvují školy, které nejsou součástí dětského domova. V dětském domově jsou děti ve věku 3-18 let a nezletilé matky se svými dětmi (109/2002 Sb, §12).

6.3 Dětský domov se školou

Děti v tomto zařízení mají nařízenou ústavní výchovu, mají závažnou poruchu chování nebo trpí přechodnou nebo trvalou duševní poruchou a vyžadují výchovně léčebnou péči. Dále děti, které mají uloženou ochrannou výchovu nebo matky s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou se svými dětmi, které se nemohou vzdělávat ve škole, která není součástí dětského domova. Jsou zde umístěny děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky (109/2002 Sb., §13). Plní výchovně vzdělávací funkci a poskytuje i léčebnou péči, která zamezuje negativnímu vývoji již vzniklých poruch chování. V tomto zařízení děti mají pevný denní režim, který dodržují, ke každému dítěti přistupují dle jeho individuálních potřeb – to se týká jak ve snaze dítě co nejúspěšněji socializovat, tak i ve vzdělávání dítěte. Jde zde o všestranný rozvoj osobnosti, aby své veškeré poznatky pak mohlo uplatnit i v praktickém životě. (<http://www.domov-kuncice.cz/struktura>).

6.4 Výchovný ústav

Výchovný ústav je zřízen pro děti se závažnou poruchou chování , kde byla nutná ústavní nebo ochranná výchova. Pečuje o děti starší 15 let Výjimku tvoří děti starší 12 let s velmi závažnými poruchami chování s uloženou ochrannou výchovou. Plní úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Výchovné ústavy jsou zřízeny odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou, s uloženou ochrannou výchovou , pro nezletilé matky a jejich děti, pro děti vyžadující výchovně léčebnou péči. (109//2002 b., § 14). Cílem ve výchovném ústavu je řešit individuálně problémy dětí, které jsou zde umístěny. Snaží se o jejich sebepoznání, ale také o poznání a pochopení své rodiny, snaží

se poodhalit příčiny jejich problémů a selhávání a vyřešit je s nimi, aby byly připraveny opustit výchovný ústav a plnohodnotně žít. O děti pečují speciální pedagogové a psychologové, tito lidé ke každému dítěti přistupují individuálně. K dispozici mají i psychologa, psychiatra, lékaře. (<http://www.vum.cz/>)

7 Empirická část

Ve výzkumné části jsem se původně chtěla zabývat kazuistikou trestných činů páchaných mladistvými a nezletilými. Bohužel mi byl znemožněn přístup k těmto informacím, kdy mi nevyhověla žádná probační a mediační služba k nahlédnutí do některých spisů týkající se této problematiky. Proto jsem se rozhodla pro zkoumání vývoje kriminality mladistvých a strukturu této kriminality a dále vytvořit SWOT analýzu primární prevence mladistvých.

7.1 Výzkum

Ve výzkumné části byla provedena analýza dat týkající se registrované trestné činnosti mladistvých na území České republiky v Olomouckém kraji v období 2009- 2015. Dále byla provedena SWOT analýza primární prevence kriminality mladistvých.

Cíl výzkumu: analyzovat vývoj a strukturu kriminality mladistvých za období 2009 – 2015 v Olomouckém kraji. Analyzovat primární prevenci kriminality mladistvých.

Dále byly stanoveny pro tento cíl výzkumné otázky:

Otázka č. 1: Jaký je vývoj kriminality mladistvých v České republice v Olomouckém kraji od roku 2009 do roku 2015?

Otázka č. 2: Jaká je struktura kriminality mladistvých na území České republiky v Olomouckém kraji v období 2009 – 2015?

7.2 Metodologie výzkumu

Pro dosažení cíle ve výzkumu jsem zvolila kvantitativně orientovaný výzkum, což je záměrná a systematická činnost u níž se empirickými metodami mohou zkoumat, testovat nebo ověřovat hypotézy o vztazích mezi určitými jevy (Chráska, 2007, s.12). K uskutečnění praktické části je důležité získat a shromáždit co nejvíce potřebných dat

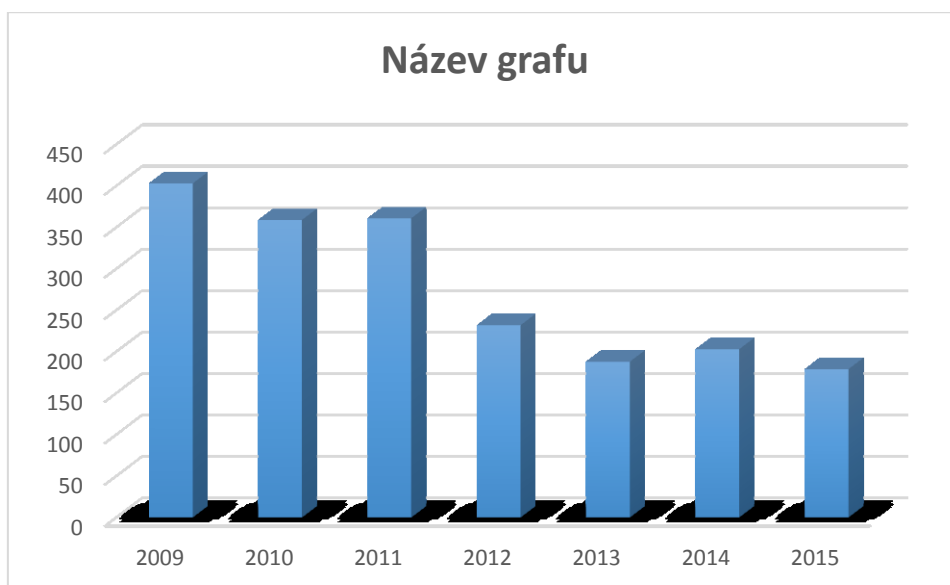

a informací z oblasti, kterou budeme zkoumat. Informace lze získat studiem odborné literatury, konzultací s odborníky, studiem výzkumných zpráv nebo pozorováním. Získaná data lze prezentovat v několika podobách jako např. v výsečových grafech nebo v tabulkách (Chráska, 2007, 13).

Dále jsem využila i SWOT analýzu, která se zaměřuje na charakteristiku klíčových faktorů, které jsou rozděleny dle analýz, které již dříve proběhly, do skupin – silné stránky, slabé stránky a porovnává je s vlivy, které působí z okolí- hrozby a příležitosti. Spojením těchto prvků vede pak k vytvoření nové strategie pro oblast, kterou se zabýváme. SWOT analýza by měla rozvíjet silné stránky a slabé naopak utlumovat a současně připravit na potenciální příležitosti a hrozby (Sedláčková, Buchta, s. 91 2006).

7.3 Výsledky

Graf č. 1- Počet registrovaných trestných činů mládeže v ČR – Olomoucký kraj

Kriminalita mladistvých klesá. Nejvyšší počet trestných činů mladistvých v Olomouckém kraji byl zaznamenán v roce 2009. Nejméně trestných činů bylo spácháno v roce 2015.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

Tabulka č. 1- Počet registrovaných trestných činů mladistvých v ČR – Olomoucký kraj

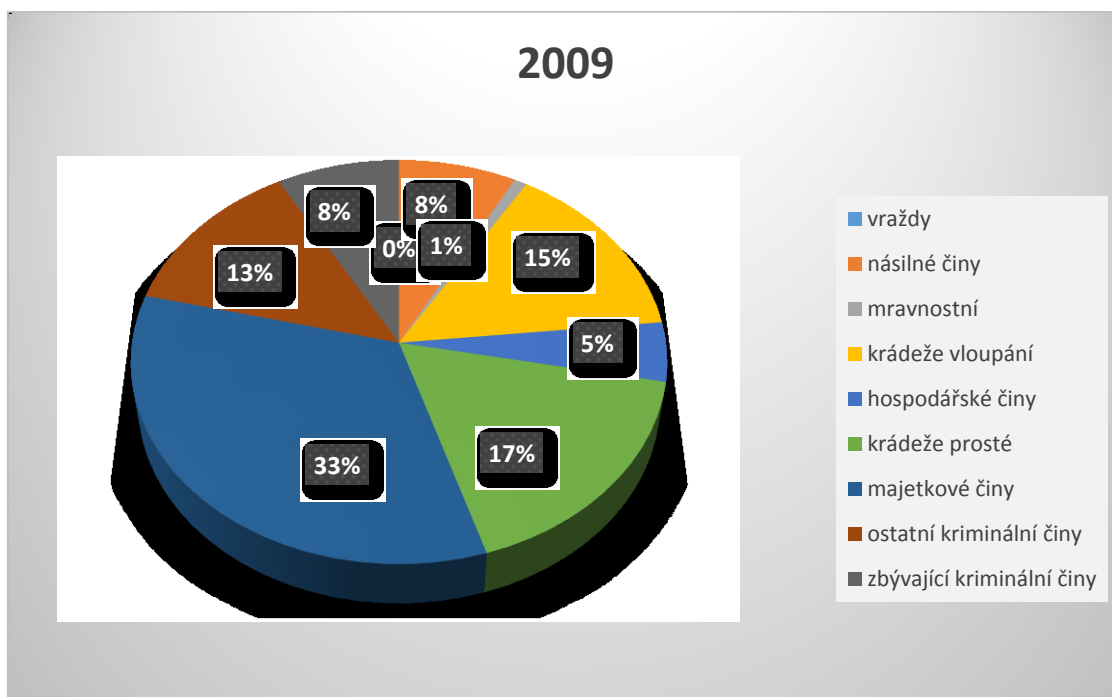
Rok	Trestné činy
2009	403
2010	359
2011	361
2012	232

2013	188
2014	203
2015	179

Na území České republiky v Olomouckém kraji bylo celkem registrováno v letech 2009- 2015 1925 trestných činů mladistvých. V roce 2009 bylo mladistvými spácháno nejvíce trestných činů, a to v počtu 403. Nejnižší počet registrovaných trestných činů je v roce 2015.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

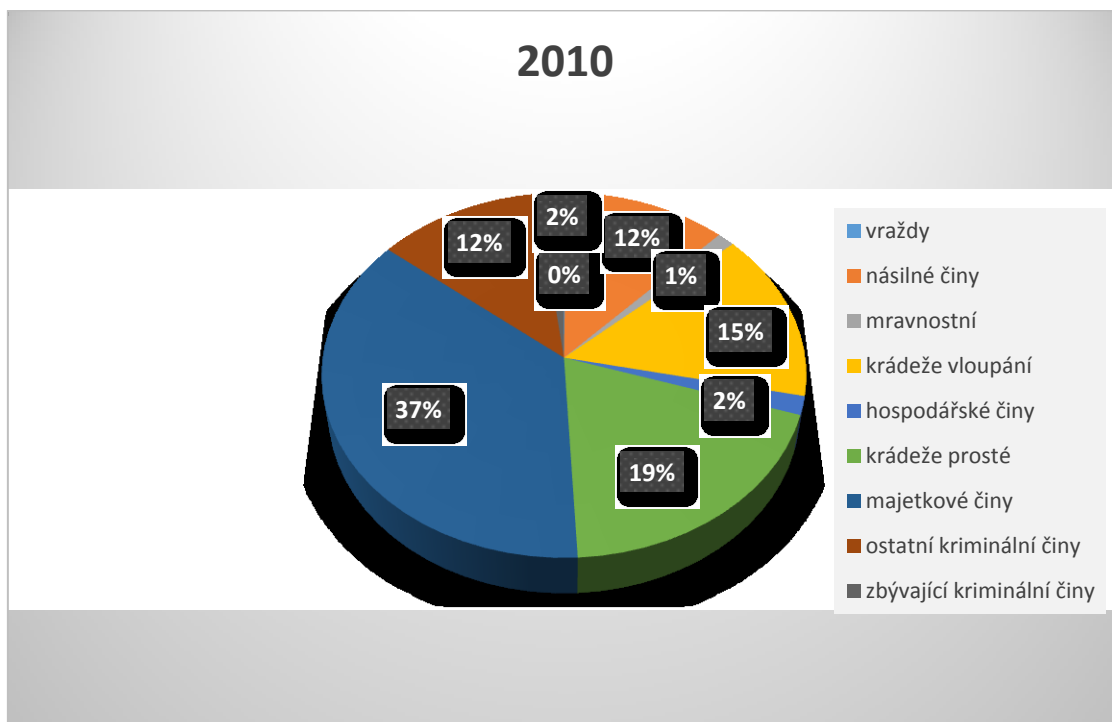
Graf č. 2 – Podíl druhů trestné činnosti mladistvých na celkové kriminalitě mladistvých v ČR v Olomouckém kraji v roce 2009

V roce 2009 bylo spácháno nejvíce trestných činů a to ve skupině majetkové, tato trestná činnost tvoří 33% z celkového počtu spáchaných kriminálních činů. Dále jsou nejvíce zastoupeny krádeže prosté s 17%, krádeže vloupání tvoří 15%, 13% náleží ostatním kriminálním činům, násilné činy tvoří 8%, 8% zbývajících kriminálních činů a 1% činy mravnostní.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

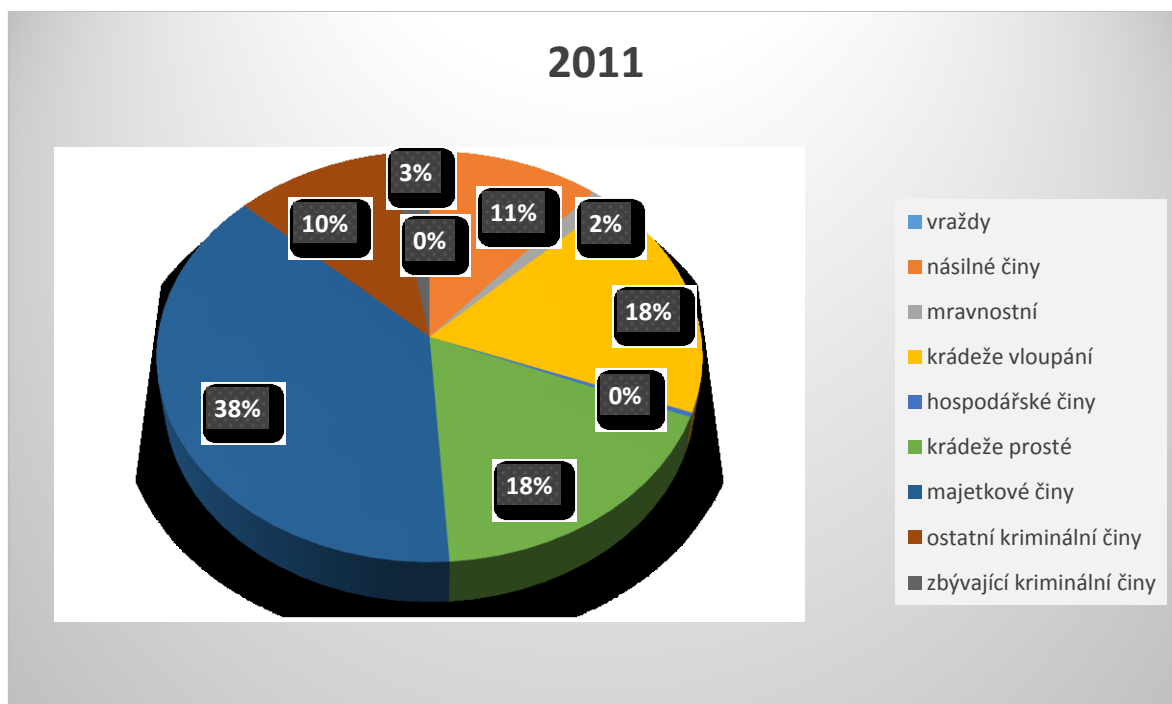
Graf č. 3 - Podíl druhů trestné činnosti mladistvých na celkové kriminalitě mladistvých v ČR v Olomouckém kraji v roce 2010

V roce 2010 bylo spácháno 37% majetkových trestných činů, krádeže prosté zastoupily 19%, krádeže vloupání tvoří 15%, 12% tvoří ostatní kriminální činy, násilné činy tvoří 12%, hospodářské činy zastupují 2%. mravnostní 1% a zbyvajících kriminálních činů 2%.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

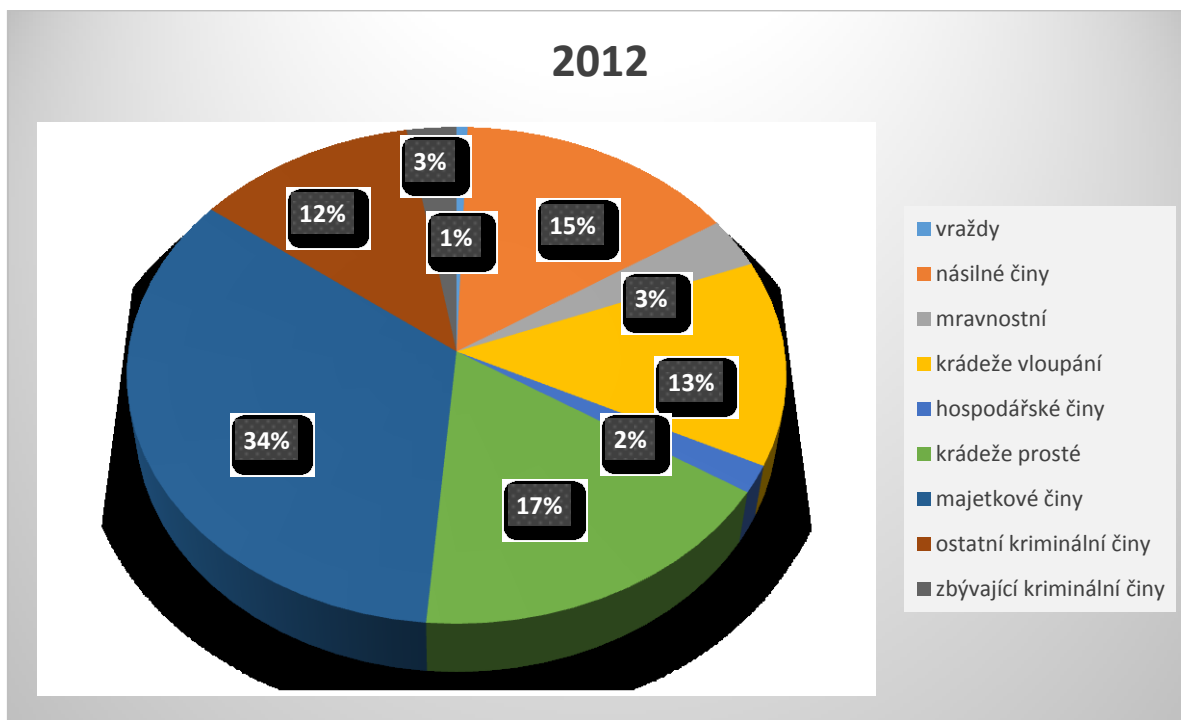
Graf č. 4 - Podíl druhů trestné činnosti mladistvých na celkové kriminalitě mladistvých v ČR v Olomouckém kraji v roce 2011

V roce 2011 bylo také spácháno nejvíce majetkových činů, ty tvořily 38%, krádeže prosté tvořily 18%, krádeže vloupání také 18%, násilné činy tvořily 11%, ostatní kriminální činy 10% , 3% zbývajících trestných činů a 2% byly činy mravnostní.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

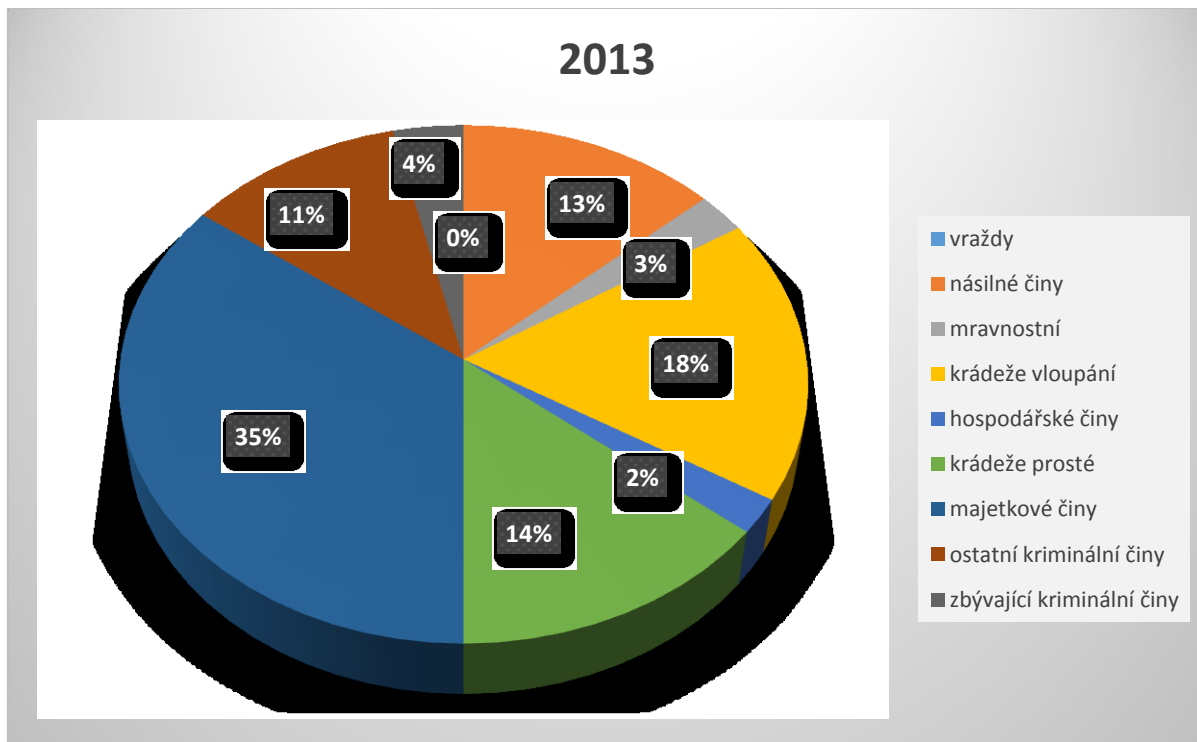
Graf č. 5 – Podíl druhů trestné činnosti mladistvých na celkové kriminalitě mladistvých v ČR v Olomouckém kraji v roce 2012

I v roce 2012 tvořila majetková činnost největší podíl z kriminálních činů, a to 34%, krádeže prosté 17%, násilné činy 15%, krádeže vloupání 13%, 12% tvořily ostatní kriminální činy, 4% činy mravnostní, 3% hospodářské činy a také 3% zbývajících kriminálních činů.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

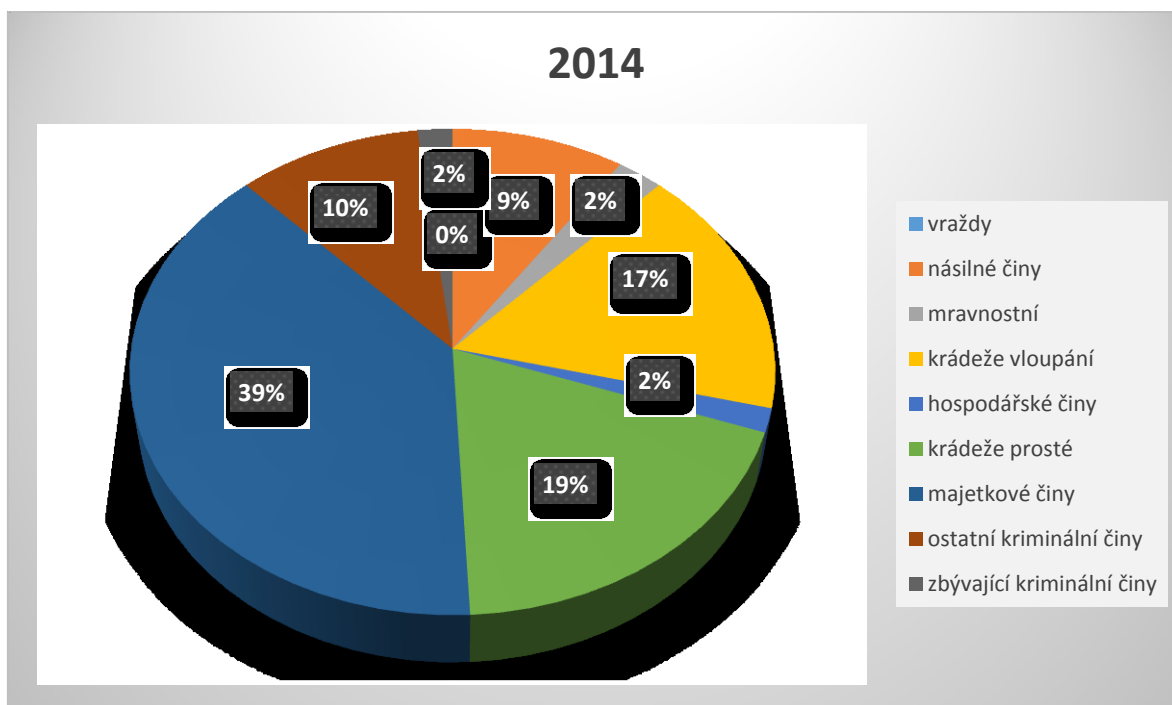
Graf č. 6 - Podíl druhů trestné činnosti mladistvých na celkové kriminalitě mladistvých v ČR v Olomouckém kraji v roce 2013

Rok 2013 byl podobný jako rok předchozí, majetkové činy také tvořily 35%, krádeže prosté 14%, krádeže vloupání 18%, násilné činy 13%, ostatní kriminální činy 11%, 4% zbývající činy a 3% činy mravnostní.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

Graf č. 7 - Podíl druhů trestné činnosti mladistvých na celkové kriminalitě mladistvých v ČR v Olomouckém kraji v roce 2014

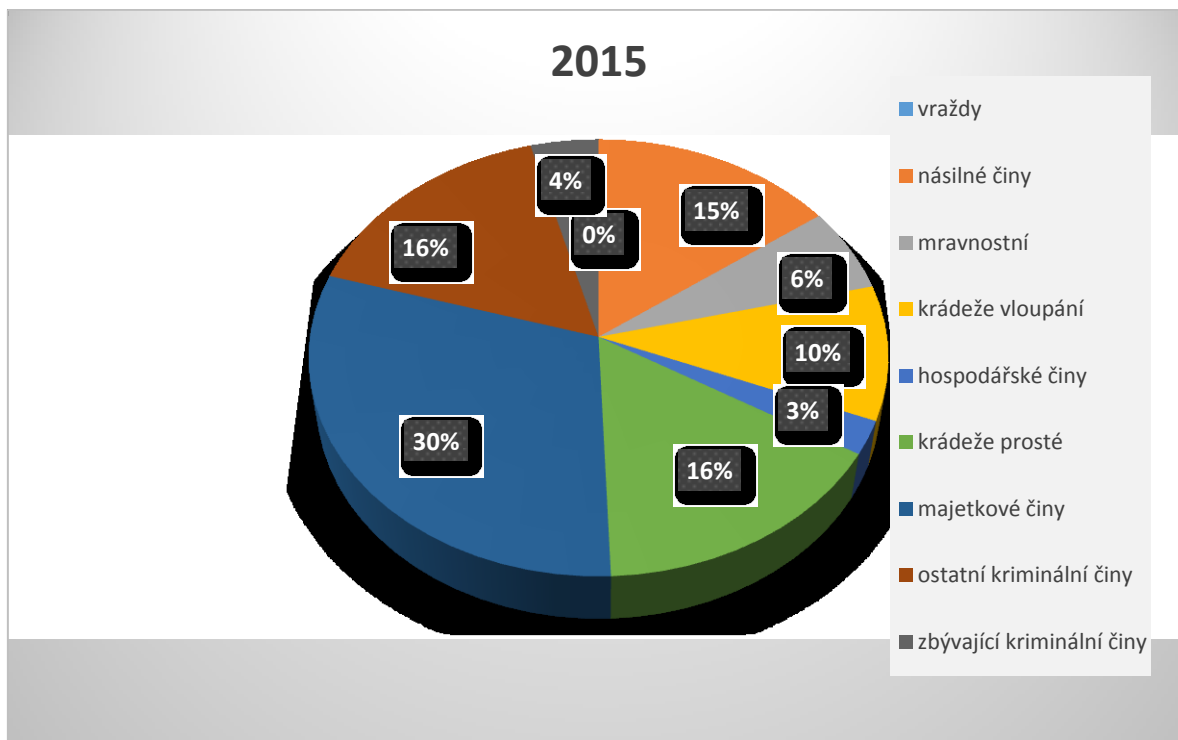

V roce 2014 majetkové činy tvořily 39%, krádeže prosté 19%, 17% krádeže a vloupání, 10% ostatní kriminální činy, 9% zastupují činy násilné, 2% tvoří činy mravnostní, zbojnické činy a zbývající kriminální činy.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

Graf č. 8 - Podíl druhů trestné činnosti mladistvých na celkové kriminalitě mladistvých v ČR v Olomouckém kraji v roce 2015

V roce 2015 majetková činnost tvořila 30%, ostatní kriminální činnost 16%, krádeže prosté také 16%, násilné činy 15%, krádeže vloupání 10%, 6% mravnostní činy, 4% zbývající kriminální činy a 3% hospodářská činnost.

Zdroj: statistiky Policejního prezidia ČR

Po zpracování všech dostupných dat je možné zjistit odpovědi na stanovené otázky.

Otázka č. 1 Jaký je vývoj kriminality mladistvých v České republice, zejména v Olomouckém kraji od roku 2009 do roku 2015?

Otázka č. 2. Jaká je struktura kriminality mladistvých na území České republiky, konkrétně v Olomouckém kraji v období 2009 – 2015?

Dle získaných informací od PČR jsem zjistila, že počet kriminálních činů mladistvých klesá. V období 2009 – 2015 bylo možné sledovat, jak kriminalita mladistvých klesá, každý rok bylo registrováno méně přestupků než v roce předchozím. Výjimku tvoří jen rok 2011, kdy byl zaznamenán jen nepatrný nárůst kriminality mladistvých, (jednalo se pouze o rozdíl několika případů). V roce 2009 byl zaznamenán nejvyšší počet registrovaných trestných činů mladistvých a to s počtem 403. Nejméně bylo spácháno trestných činů mladistvými v roce 2015, kdy dosáhl čísla 179. Dle statistického výkazu Policejního prezidia ČR bylo možné sledovat i to, jaká je struktura kriminality mladistvých. Statistické výkazy poukazují na majetkové činy jako na nejvíce páchané kriminální činy mladistvými. V období 2009 – 2015 tento druh tvoří více jak 30% z celkové kriminality mladistvých. V roce 2014 tvořila až 39% kriminality mladistvých na území Olomouckého kraje a v roce 2015 to bylo naopak nejméně, a to 30%. Krádeže prosté jsou druhou nejčtenější kriminální činností mladistvých. Tvoří 14% až 19% z celkového počtu kriminálních činů mládeže v Olomouckém kraji.

Krádeže a vloupání a ostatní kriminální činy jsou dalšími velmi častými kriminálními činy mladistvých, v daném období 2009 -2015 se pohybují kolem 10% až 18%. 8% až 15% z celkového počtu spáchaných kriminálních činů mladistvými tvoří činy násilné v období 2009 - 2015. Malé procento tvoří i činy mravnostní, zbývající kriminální činy, hospodářské činy a vraždy. Jedná se o 8% a méně.

Klesání kriminální činnosti mladistvých, jak se již zmiňuji v předchozích kapitolách, je důsledkem mnoha prvků jako je dobrá prevence, která probíhá na školách nebo v rámci PČR či dobře fungující probační a mediační služba. Preventivní programy a veškerá opatření, která mají za úkol minimalizovat kriminalitu mladistvých, musí být vždy přizpůsobeny k aktuálnímu stavu kriminality. Dále jsem proto provedla SWOT analýzu primární prevence kriminality mladistvých v ČR.

**Tabulka č. 2 – SWOT analýza – primární prevence kriminality mladistvých-
vlastní výstup**

S – Silné stránky	W – Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> -vznik programů prevence kriminality -dobrá informovanost občanů a medializace případů -funkční systém prevence kriminality -rozšířený kamerový systém -spolupráce se školami - zájem pedagogů o problematiku kriminality mládeže -v mnoha městech volnočasové aktivity v klubech -osvětová činnost např. o kriminálních rizicích, ochrana před trestnou činností -tvorba programů prevence kriminality -fungování probační a mediační služby -snížení kriminality mladistvých 	<ul style="list-style-type: none"> -nedostatek financí na preventivní programy - na některých místech chybí kamerový systém -dlouhá čekací lhůta na výkon trestu -špatný přístup k primární prevenci na některých základních školách -lhostejnost některých pedagogů vůči preventivním programům

O - Příležitosti	T - Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> -dotace od státu na preventivní programy -zájem veřejnosti o aktivity týkající se prevence kriminality mládeže -zvyšování kvalifikace zaměstnanců PČR - zvyšování kvalifikace pedagogů -zlepšení technického vybavení PČR -zvýšený zájem základních škol o práci PČR -vhodný rozvoj samostatného trestního práva mládeže a mladých dospělých 	<ul style="list-style-type: none"> -negativní medializace některých případů týkající se kriminality mladistvých -malá kapacita věznic -nedostatky v legislativě -latentní kriminalita

Z celkové analýzy SWOT vyplívá, že primární prevence kriminality mladistvých je na velmi dobré úrovni. Propojenost a spolupráce veškerých složek, které se na této prevenci podílí, se snaží co nejkvalitněji chránit mladistvé od škodlivých vlivů způsobující počátek kriminálního chování u mladistvých. Preventivní programy jsou v ČR na dobré úrovni a dostatečně financovány, k předcházení kriminality přispívá i samotný zájem ne jen pedagogů, ale i široké veřejnosti, dále je velice příznivé rozšíření kamerového systému, ačkoli v některých místech ještě chybí. Také technická vybavenost PČR se zvyšuje. I média se účastní aspoň částečně prevence a to prostřednictvím medializace některých případů, ačkoli se někdy bohužel stává, že informace mohou občany mystifikovat. Na velmi dobré úrovni je i legislativa zabývající se kriminalitou mladistvých. V ČR také výborně funguje Probační a mediační služba, která dohlíží na mladistvé, kteří se dopustili nějakého trestného činu. Prevence kriminality mládeže je na velmi dobré úrovni, je třeba využít příležitosti, které se nabízejí ke zlepšení této problematiky

a minimalizovat hrozby uvedené v analýze tab. č. 4 ohrožující neúspěchy v programech prevence kriminality mládeže.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou kriminality mladistvých. Zaměřila jsem se na specifické rysy osobností mladistvých, na to, jakou roli hrají faktory jako je rodina, spoluvrstevníci, škola nebo trávení volného času na vývoj kriminality mladistvých. Snažila jsem se poodhalit důvody, proč mladiství páchají trestnou činnost. Mladiství jsou specifická skupina, jednají bez rozvahy, většinou agresivně. Jejich činy nejsou naplánované, většinou si neuvědomují veškeré důsledky jejich činnosti, ale ani škody, které svým jednáním způsobili svým obětem. Z psychologického hlediska se mladiství nachází v období, které je velmi bouřlivé, celá jejich osobnost se vyvíjí a tento proces souvisí i se změnami chování nebo s hledáním vlastní identity. Důsledkem může být i páchaní činů, které jsou nezákonné.

Již od dětství se lidé účastí noha preventivních programů, které s snaží kriminalitě mladistvých předcházet. Je důležité, jak a pro koho jsou tyto programy tvořeny. Většinou se s těmito programy děti a mladiství setkávají ve školách, kdy ředitelé škol a školských zařízení začleňují školní preventivní programy do osnov a učebních plánů školy. I samotní pedagogové přispívají z velké části k primární prevenci, je tedy důležitý i jejich přístup k těmto programům. Pokud prevence v některých případech mladistvých selhala, přichází na řadu opatření ukládaná mladistvým. Za nejčastější opatření je považován dohled probačního úředníka, který dohlíží na výchovu mladistvého a na to, zda dodržuje probační programy nebo hledání pomoci a řešení u kurátora pro děti a mládež, který se snaží najít nejefektivnější cestu k řešení problému mladistvých a jejich rodinných příslušníků. Mladiství také má určité své výchovné povinnosti a výchovná omezení, která musí dodržovat. Pokud je mladistvá osoba problematická, může být umístěna do diagnostického ústavu, do dětského domova, do dětského domova se školou nebo do výchovného ústavu. Tyto instituce se zaměřují na náhradní výchovnou péči, zaměřují se na zdravý vývoj dětí a mladistvých a na řádnou výchovu a vzdělání. Všechny tyto instituce kladou důraz na individuální přístup k mladistvému, je pro ně velice důležitý vývoj jedince a snaží se jedince zapojovat do činností a učit veškerým činnostem, které je jedinec schopen zvládnout.

V praktické části jsem se zabývala otázkami, zda kriminalita mladistvých klesá či stoupá a jaké je struktura kriminální činnosti mladistvých na území České republiky konkrétně v Olomouckém kraji. Shromáždila jsem si veškeré dostupné materiály týkající se kriminality mladistvých, jednalo se o statistiky PČR a provedla analýzu získaných dat. Vše jsem umístila do grafů a tabulek, ze kterých pak bylo zřejmé, že kriminalita mladistvých v Olomouckém kraji klesá. Zpracovala jsem údaje za období 2009 -2015. V roce 2009 bylo zaregistrováno nejvíce trestných činů spáchaných nezletilými a mladistvými a to 403, a nejméně tomu bylo v roce 2015 v počtu 179. Nejčtenější kriminální činy mladistvých jsou činy majetkové, které přesahovaly v daném období 2009 -2015 více jak 30% z celkového podílu trestných činů mladistvých, dále to byly krádeže prosté nebo krádeže a vloupání, které byly vždy menší jako 20% z celkové trestné činnosti mladistvých, násilné činy a ostatní kriminální činy tvořily 16% a méně z celkového počtu kriminálních činů mladistvých, mravnostní činy, zbývající kriminální činy, hospodářské činy a vraždy tvoří méně jak 8% z celkové kriminální činnosti mladistvých.

Dále jsem se zabývala primární prevencí kriminality páchané mladistvými. Vypracovala jsem SWOT analýzu, která poukazuje na silné a slabé stránky prevence a na možné hrozby a příležitosti v prevenci kriminality mládeže. V této analýze převládají silné stránky nad slabými. Jako za významné považuji práci PČR se školami a zájem o prevenci jak pedagogů v základních školách, tak i zájem veřejnosti. Pozitivní je také rozšíření kamerového systému do mnoha míst, kde je možné riziko páchaní trestné činnosti mladistvých, mnoho měst již nabízí volnočasové aktivity, vznikají různé kluby nebo hřiště, a tak i město přispívá ke snižování kriminality mladistvých. Významné jsou i preventivní programy, ačkoli je zde nevýhoda z pohledu financování těchto programů. Samotná probační a mediační služba velmi dobře funguje a tak snižuje kriminalitu mládeže.

Seznam použitých zdrojů

LITERATURA

ČÍRTKOVÁ, L., Forenzní psychologie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.,2004, ISBN 80-86473-86-4

ČÍRTKOVÁ, L., Policejní psychologie. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-475-3

ČÍŽKOVÁ, J. a kol.. Přehled vývojové psychologie, Olomouc: Ostravská Univerzita 2005, ISBN 80-244-0629-2

FISCHER, S., ŠKODA, J. Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009,ISBN 978-80-247-2781-3

GIDDENS, A. Sociologie, Praha: ARGO, 1999,ISBN 80-7203-124-4

GOODYAR, P. Drogy a teenager. Praha: Slovanský dům, 2001, ISBN 80-86421-44-9

HULANOVÁ, L. Internetová kriminalita páchaná na dětech. Praha: Triton, 2012,ISBN 978-80-7387-545-9

CHMELÍK, J. Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-739-6

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. Praha : Grada, 2007, ISBN 978-80-247-1369-4

JEDLIČKA, R., KLÍMA, P. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha: Themis, 2004, ISBN 80-7312-038-0

KOUDELKOVÁ, A. Psychologické otázky delikvence, Praha: Victoria Publishing, 1995, ISBN 80-7187-022-6

MARTÍNEK, Z. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2310

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 1998, ISBN 80-7178-226-2

PAVLOVSKÝ, P. a kol., Soudní psychiatrie a psychologie. Grada Publishing, 2012 ISBN: 978-80-247-4332-5

PETRUSEK, M. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996, SBN 80-244-0709-4

PRŮCHA, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-647-6

SEDLÁČKOVÁ, H., BUCHTA, K. Strategická analýza. Praha: C. H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-367-1

SCHELLEOVÁ, I. Právní postavení mladistvých. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, ISBN 80-86432-82-3

ŠÍŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-648-9

ŠTABLOVÁ, R. Návykové látky a kriminality. Praha: PAČR, 1995, ISBN 80-901923-1-9

VÁGNEROVÁ, K. Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-611-7

ZABRANSKÝ, T. Drogová epidemiologie. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, ISBN 8-244-0709-4

ZÁKONY

Zákon . 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon . 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 167/1998 Sb., Zákon o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 109/2002 Sb., Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

INTERNETOVÉ ZDROJE

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28 [online]. [cit. 2015-07-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Kurátor pro děti a mládež [online]. [cit. 2016-03-22].

Dostupné z <http://prorodinu.olomouc.eu/socialne-pravni-ochrana-deti/socialni-kuratela-pro-deti-a-mladez>

Dohled probační a mediační služby[online]. [cit. 2016-03-22].

Dostupné z <http://www.vum.cz/>

Diagnostický ústav [online]. [cit. 2016-03-22].

Dostupné z <http://www.domov-kuncice.cz/struktura>

Dětský domov se školou [online]. [cit. 2016-03-22].

Dostupné z <http://www.dum-brno.cz/dobrovolne-pobyty-podrobneji>

Výchovný ústav [online]. [cit. 2016-03-22].

Dostupné z <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>

Seznam zkratk

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OSPOD- Orgán sociálně právní ochrany dětí

PPP – pedagogicko-psychologická poradna

PČR –Policie České republiky

Seznam tabulek

Tabulka č. 1- Počet registrovaných trestných činů mladistvých v ČR v Olomouckém kraji

Tabulka č. 2 – SWOT analýza – primární prevence kriminality nezletilých a mladistvých, vlastní výstup

Seznam grafů

Graf č. 1- Počet registrovaných trestných činů mládeže v ČR

Graf č. 2 – Podíl druhů trestné činnosti mládeže na celkové kriminalitě mládeže v ČR v Olomouckém kraji v roce 2009

Graf č. 3 - Podíl druhů trestné činnosti mládeže na celkové kriminalitě mládeže v ČR v Olomouckém kraji v roce 2010

Graf č. 4 - Podíl druhů trestné činnosti mládeže na celkové kriminalitě mládeže v ČR v Olomouckém kraji v roce 2011

Graf č. 5 – Podíl druhů trestné činnosti mládeže na celkové kriminalitě mládeže v ČR v Olomouckém kraji v roce 2012

Graf č. 6 - Podíl druhů trestné činnosti mládeže na celkové kriminalitě mládeže v ČR v Olomouckém kraji v roce 2013

Graf č. 7 - Podíl druhů trestné činnosti mládeže na celkové kriminalitě mládeže v ČR v Olomouckém kraji v roce 2014

Graf č. 8 - Podíl druhů trestné činnosti mládeže na celkové kriminalitě mládeže v ČR v Olomouckém kraji v roce 2015

Jméno a příjmení	Martina Hrůzová
Katedra	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce	JuDr. Zdenka Nováková Ph.D.,
Rok obhajoby	2016
Název práce	Kriminalita mládeže
Název v angličtině	Juvenile delinquency
Anotace práce	Téma bakalářské práce je kriminalita mládeže. V teoretické části mé práce lze nalézt tyto oblasti -mládež, protiprávní a trestný čin, kriminalita, delikvence, sociálně patologický jev, faktory ovlivňující kriminalitu mládeže, výčet nejčastějších kriminálních činů mládeže, například majetkové, násilné, mravnostní a zneužívání návykových látek. Vysvětluji zde také pojem prevence a její členění.. V praktické části jsem zpracovala statické údaje o kriminálních činech mládeže na území ČR v Olomouckém kraji v období 2009-2015. Dále jsem vytvořila SWOT analýzu o primární prevenci nezletilých a mladistvých.
Klíčová slova	Mládež, kriminalita mládeže, trestný čin, protiprávní čin, delikvence, sociálně patologický jev, prevence kriminality
Anotace v angličtině	The theme of this thesis is juvenile delinquency. The theoretical part of my work can be find these areas -youth, unlawful and an offense, crime, delinquency, social pathology, factors affecting juvenile delinquency, a list of the most common youth crimes, such as property, violent, immoral and substance abuse. There also explain the concept of prevention and its structure.. In the practical part I worked static data on criminal offenses of youth in the Czech Republic in 2009-2015. Next, I created a SWOT analysis for the primary prevention of minors and young adults.
Klíčová slova v angličtině	Youth, youth crime, offense, illegal act, delinquency, social pathology, crime prevention
Přílohy vázané v práci	
Rozsah práce	61 stran
Jazyk práce	Český jazyk